

Najaarsnota 2022



In de najaarsnota 2022 wordt een doorkijk gegeven op het financieel meerjarenperspectief, als ook voorstellen gedaan om de begroting 2023 te intensiveren. Tevens wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het huidig begrotingsjaar.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1. Strategische opgaven naar uitvoering	6
1.1. Algemeen	6
1.2. Opgave Stikstof	7
1.3. Doorkijk en consequenties	8
2. Ontwikkelingen uitvoeringsprogramma's	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Ontwikkelingen in de uitvoeringsprogramma's	11
2.3 Grote projecten	20
2.4 Recapitulatie financiële voorstellen	21
3. Overige ontwikkelingen	22
3.1 Instandhouding infrastructuur	22
3.2 Uitvoering wettelijke milieutaken	22
3.3 Ontwikkelingen provinciefonds	23
3.4 2 ^e ronde budgetbewaking 2022	26
3.5 Ontwikkeling grondbank	26
3.6 Overige ontwikkelingen	27
4. Financieel perspectief	30
4.1 Vertrekpunt	30
4.2 Ontwikkeling Investeringsagenda	30
4.3 Recapitulatie financieel meerjarenperspectief	31
4.4 Ontwikkeling algemene reserve en weerstandsratio	32
Bijlagen	33
Bijlage 1: Verloop reserve instandhouding infrastructuur	33
Bijlage 2: Effecten 2 ^e ronde budgetbewaking 2022	34
Bijlage 3: Ontwikkeling grondbank en kavelruil	41

Inleiding

De laatste najaarsnota van deze bestuursperiode presenteren we in tijden waarin veel in beweging is. De energieprijzen en de inflatie zijn zo hoog, dat veel mensen zich zorgen maken over hun financiële vooruitzichten, ook al heeft het kabinet op Prinsjesdag maatregelen aangekondigd. Die zorgen gelden nog meer voor die inwoners, die direct geraakt worden door de maatregelen die nodig zijn om stikstofuitstoot te beperken en de natuur in stand te houden. Het is lastiger dan ooit om passende woonruimte te vinden. En iedereen die de weersextremen in Nederland heeft meegemaakt, ziet in dat maatregelen tegen verdere klimaatverandering onvermijdelijk zijn. Bovendien zien we dat sommige Nederlanders het vertrouwen verloren hebben in “de overheid” – waar ook wij als provincie onderdeel van uitmaken – en dat een groot deel van de bevolking kritisch is.

In deze context ligt er een belangrijke rol voor ons, om samen met al onze partners juist aan die kritische burgers te laten zien dat we een betrouwbare overheid zijn. Dat we niet alleen de goede oplossingen bedenken, maar ook zorgen dat die uitgevoerd worden. En dat we laten zien dat onze oplossingen voor de grote landelijke vraagstukken ook recht doen aan de zorgen en vraagstukken van onze inwoners. Oplossingen die recht doen aan natuur en biodiversiteit, maar ook aan de landbouwsector. Zorgen dat er voldoende woningen zijn, op maat voor de vraag, én dat vluchtelingen fatsoenlijk onderdak krijgen. Zorgen dat er voldoende duurzame energie wordt opgewekt, maar ook dat het regionale energienet optimaal functioneert. Én om te zorgen dat die oplossingen niet van achter bureaus worden bedacht, maar in samenspraak met de mensen waar we het voor doen: de inwoners van Zeeland.

Die oplossingen zijn niet van vandaag op morgen te realiseren. Alleen door samen te werken met alle partners en tussen de overheden meerjarige afspraken te maken komen we daar op een goede manier uit. Waar provincies in het verleden minder op de voorgrond traden, zullen we een stap naar voren moeten doen. In onze rol als middenbestuur nemen we het voortouw in het vinden én realiseren van oplossingen. Dat is een rol die ook past bij de werkwijzen met een strategische agenda en netwerksturing, zoals we die hanteren. Een rol waarvoor in de Zeeuwse situatie, met korte lijnen en goede netwerken, weliswaar een goede basis ligt, maar die we deels ook nog te leren hebben. Ambtelijk, bestuurlijk én politiek.

Op 30 september hebben we als GS en PS, samen met enkele mensen uit de dagelijkse praktijk, daar het gesprek over gevoerd: wat betekenen deze transitie voor de bedrijven en andere belanghebbenden in de praktijk, en wat vraagt dat van ons? Wat betekenen al deze ontwikkelingen voor het samenspel tussen GS en PS binnen het provinciehuis, maar ook voor de verbinding met andere overheden, inwoners en belanghebbenden? Die vragen blijken niet eenvoudig om te beantwoorden.

Vanuit de praktijk wordt aangegeven dat het allerbelangrijkste is om duidelijk en koersvast te zijn als overheid, zodat men in het veld weet waar men aan toe is en daar plannen voor kan maken. In de bespreking is onder meer geconstateerd dat die nieuwe rol ook vernieuwing in ons eigen denken vraagt en nieuwe manieren van ons werk doen. In onze nieuwe rol gaat het immers minder om het uitzetten van de inhoudelijke koers – waar vanouds de focus lag - en meer om het verbinden van alle vraagstukken, waarbij tegelijkertijd op enkele belangrijke dossiers wel kwantitatieve resultaten geleverd moeten worden. Om binnen dat speelveld duidelijke

keuzes te maken en die vervolgens ook uit te leggen: we kunnen het niet iedereen naar de zin maken. We hebben actieve politieke netwerken nodig met zowel het Rijk als lokale overheden, maar ook het organiseren van nieuwe manieren van betrokkenheid met de Zeeuwse samenleving, waarbij het van belang is gebruik te maken van de positieve krachten in de samenleving. Het is duidelijk dat we nog stappen te zetten hebben. Daarvoor moeten we – ook onderling als GS en PS - het gesprek blijven voeren en kennis delen.

Onze financiën zijn gezond en stabiel. Maar dat betekent niet dat de mogelijkheden onbegrensd zijn. Een deel van de incidentele ruimte zetten we in om extra buffers in te bouwen, waarmee we de inflatie of veranderingen in het provinciefonds op kunnen vangen. Daarnaast hebben we de ruimte gevonden om de aangekondigde inflatiecorrectie op de opcenten op de motorrijtuigenbelasting met een jaar uit te stellen. De structurele vrije ruimte blijft beperkt. We continueren de eerder ingezette lijn om een aantal ambities tot en met 2024 te dekken. Volgend jaar zal een keuze moeten worden gemaakt om die inzet of te beëindigen of daarvoor structurele dekking te vinden.

De belangrijkste uitdagingen voor de komende maanden zijn de afronding van de voornemens die we voor deze periode hadden én de voorbereiding van de grote uitdagingen die voor ons liggen. Er is nog veel verschil te maken in Zeeland!

1. Strategische opgaven naar uitvoering

1.1. Algemeen

Bij de start van deze bestuursperiode hebben we – gezamenlijk als GS en PS – vijf strategische opgaven gedefinieerd, die in belangrijke mate aansluiten op grote transitie die we op ons af zien komen. De opgaven hebben we aangepakt in een netwerkbenadering. In de eerste fase hebben we het netwerk gebouwd en de strategie samen met onze partners gedefinieerd. Op dit moment is alleen stikstof formeel nog in de fase van een strategische opgave. Om die reden rapporteren wij daar (in par 1.2) nu nog apart over.

De andere strategische opgaven krijgen hun uitwerking in samenhang met de grote transitie die in het landelijke coalitieakkoord worden beschreven. Het Rijk ziet een hoofdrol voor de provincies in de komende jaren. Dat geldt zowel voor de inhoud – het verbinden van regionale vraagstukken aan die grote transitie – als voor het proces om te komen tot daadwerkelijke realisatie van de uitvoering.

De **transitie van het landelijk gebied** (Nationaal programma Landelijk gebied, NPLG) staat in het verlengde van de strategische opgave stikstof, die we in Zeeland georganiseerd hebben (zie ook 1.2). In het landelijke coalitieakkoord zijn de termijnen voor het realiseren van de stikstofdoelstellingen verkort: de doelen voor 2035 moeten nu in 2030 gerealiseerd zijn. Het Rijk realiseert zich ook dat stikstof niet op zichzelf staat, maar sterke relaties heeft met natuur, biodiversiteit, water, volhoudbare landbouw etc. De gebiedsplannen, die vanuit de wet Stikstofreductie en natuurverbetering al verplicht waren voor stikstof, moeten worden verbreed naar het gehele landelijke gebied: niet alleen voor natuurdoelstellingen, maar ook voor de maatregelen vanuit de Kaderrichtlijn Water, en de doelen op biodiversiteit en volhoudbare landbouw. Het Rijk wil dat alle provincies in 2023 gebiedsprogramma's vaststellen waarin de te bereiken concrete (getalsmatige) doelstellingen en de te nemen maatregelen worden vastgelegd. Daarna ligt het voortouw voor de uitvoering ook bij de provincies.

Ook voor de **energietransitie** zijn de doelstellingen aangescherpt, van 49% CO₂-reductie naar zo mogelijk 60%, maar minimaal 55% CO₂-reductie. Om actueel te blijven, wordt de bestaande RES in ieder geval geüpdatet naar een RES 2.0. Of de acties ook aangescherpt moeten worden, is nog niet duidelijk. In hoofdstuk 2 komen wij daar verder op terug.

Daarnaast zijn voor de zomer 2022 bestuurlijke afspraken gemaakt tussen Rijk, IPO en VNG over de uitvoering van de energietransitie. Er wordt naar de provincies gekeken voor de regie op het regionaal energienetwerk, dat wil zeggen het prioriteren en coördineren van vraag en aanbod van de energie en energie-infrastructuur, en het prioriteren van uitvoeringsprojecten in een Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en klimaat (PMIEK). Dit doen wij samen met de netbeheerder en gemeenten. Dat is een nieuwe rol die we nog moeten invullen. De plannen daarvoor zullen medio 2023 afgerond moeten zijn.

Bij de verdere uitvoering van de RES zullen de gemeenten een belangrijke uitvoeringstaak op moeten pakken als het bijvoorbeeld gaat om aardgasvrije wijken en verduurzaming van bedrijventerreinen. Het Rijk maakt zelf aparte afspraken met de grootste uitstoters van CO₂ in Nederland (waarvan er drie in Zeeland gevestigd zijn).

Als speciaal onderwerp binnen de energietransitie heeft het Rijk aangegeven de kerncentrale in Borsele langer open te willen houden en ook nieuwe kerncentrales te overwegen. Het belang van kernenergie in de totale energiemix is begrijpelijk en daarmee is ook de vraag vanuit het Rijk aan de regio begrijpelijk. Tegelijkertijd ligt hier ook een nadrukkelijke rol voor de nationale overheid zelf: kernenergie is in alle landen om ons heen een primaire Rijksverantwoordelijkheid. Samen met de andere aandeelhouders is de aandeelhouderscommissie (AHC) aangewezen als primaire gesprekspartner voor de minister voor Klimaat en Energie. Deze heeft aangegeven het gesprek met de regio over levensduurverlenging te willen openen. Het ligt in de lijn der verwachting dat hij ook zal vragen hoe de regio tegenover nieuwbouw van kerncentrales staat. Het antwoord daarop zullen de regionale overheden samen moeten geven. In de Voorjaarsnota 2022 hebben wij al aangegeven hoe wij daar als provincie in staan: levensduurverlenging is onder voorwaarden bespreekbaar, maar zal wel gevolgen voor de eigendomssituatie moeten hebben. De volgende stap zal zijn om met de regionale overheden op een lijn te komen, om vervolgens ook gezamenlijk het gesprek met het Rijk te voeren.

Op het gebied van **wonen** is in de afgelopen jaren in Zeeland een Woonagenda opgesteld, waarin gemeenten en provincie hun gezamenlijke ambities hebben vastgelegd. We zien zowel eigen vraagstukken in Zeeland (zoals de match tussen vraag en aanbod, de noodzaak om de bestaande woningvoorraad te verbeteren en te verduurzamen) als mogelijkheden om ook de regionale en landelijke problematiek te verbinden. Het is de bedoeling om nog dit jaar een Woondeal vast te stellen. Samen met de gemeentelijke partners blijven wij daarin benadrukken dat de landelijke vraagstukken niet zonder meer naar Zeeland doorvertaald kunnen worden, maar dat het zaak is om de Zeeuwse woonvraagstukken daarmee te verbinden.

Deze transities staan niet op zichzelf, maar hebben inhoudelijke en ruimtelijke **samenhangen**. Het is aan ons als provincie om ervoor te zorgen dat de plannen gemaakt worden, maar ook om de verbinding te leggen tussen deze transities en de andere Zeeuwse opgaven. In paragraaf 1.3 komen wij daarop terug.

1.2. Opgave Stikstof

De strategische opgave stikstof is van start gegaan voordat de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering, het coalitieakkoord van het Rijk, en de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is de Zeeuwse aanpak stikstof in oktober 2022 geactualiseerd. Het landelijke coalitieakkoord maakt duidelijk dat er meer moet gebeuren. De doelen zijn aangescherpt en worden gekoppeld aan water-, klimaat- en natuurdoelstellingen. Provincies zijn verplicht dit uit te werken in gebiedsplannen. Deze moeten uiterlijk op 1 juli 2023 aan de minister worden aangeboden en dus voor die tijd zijn vastgesteld. Via een Nationaal Programma Landelijk Gebied worden deze integrale doelstellingen verder vormgegeven. De hoofdlijnenbrief die de minister in april verstuurd heeft maakt duidelijk dat de doelen, aanpak en

maatregelen onontkoombaar zijn. De komende maanden zullen in het teken staan van het maken van het gebiedsprogramma, waarbij de gedachten uit het NPLG worden overgenomen en de wettelijke opgave wordt uitgewerkt.

Wij zetten in op haalbare en realiseerbare doelen, waarbij alle sectoren hun bijdrage leveren. In Zeeland kunnen we de stikstofdoelstellingen uit het coalitieakkoord en de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering niet behalen via een aanpak die alléén gericht is op de landbouw. Daarom onderschrijven wij de gedachte achter het NPLG, waarbij stikstof in combinatie met andere opgaven in het landelijk gebied wordt opgepakt. In het Zeeuwse gebiedsprogramma zal helder worden dat een aanpak op scheepvaart, industrie, buitenland en de meetcorrectie onmisbaar is. Bronaanpak krijgt niet alleen gestalte via opkoopregelingen in de landbouw. Bronaanpak in mobiliteit en industrie krijgt ook via andere opgaven en uitvoeringsprogramma's aandacht. Daarnaast ligt er een verantwoordelijkheid bij het Rijk, voor bijvoorbeeld walstroom in zeehavens. Het Rijk heeft de buitenlandstrategie in 2021 opgepakt en in 2022 verder vorm gegeven. Provincies zijn gevraagd via pilots verdere stappen te zetten. Samen met de Vlaamse overheden wordt daarin gekeken naar manieren om emissies uit scheepvaart te reduceren. Daarnaast hebben wij, samen met de andere kustprovincies, het Rijk in 2022 aangesproken op verdergaand onderzoek naar de meetcorrectie (ammoniak van zee). Helaas zijn resultaten daarvan pas in 2023 te verwachten. Samen met de zuidelijke provincies en de Vlaamse overheden werken we aan een helder toetsingskader. De Vlaamse stikstofaanpak die begin 2022 vorm heeft gekregen maakt duidelijk dat ook in Vlaanderen stikstof een belangrijk dossier is.

Naast de verdere planvorming vindt er ook uitvoering plaats. De vergunningverlening is nog steeds moeilijk. Gerechtelijke uitspraken in het land, aanpassingen in het rekenmodel en een steeds groter besef dat de stikstofdepositie omlaag moet, zorgen onverminderd voor onzekerheid bij het verlenen van vergunningen. De legalisatie van PAS-meldingen is in 2021 gestart via een landelijk legalisatieprogramma, maar ook dit verloopt langzaam door het tekort aan stikstofruimte dat daarvoor nodig is.

De uitvoering van de opkoopregelingen loopt nog steeds. Het blijkt echter dat de voorwaarden bij de regelingen door heel Nederland leiden tot lastige processen. Met de middelen die in 2021 beschikbaar zijn gesteld wordt momenteel met vier bedrijven gesproken over beëindiging of omschakeling. Vanwege de moeilijkheden in de uitvoering heeft het Rijk de eerste tranche verlengd tot eind november 2022. Een tweede tranche is nog niet opengesteld. De indirecte (proces)kosten die niet in aanmerking komen om gedekt te worden uit de uitkering van het Rijk, zoals taxatiekosten, notariskosten, kosten van inhuur, etc, dekken wij uit de middelen (€ 400.000) die reeds in de najaarsnota 2020 zijn toegekend voor de opkoopregeling stikstof.

1.3. Doorkijk en consequenties

Er is een inhoudelijke samenhang tussen de plannen rond de transitie en onze andere vraagstukken, bijvoorbeeld de uitvoering van de regionale mobiliteitsstrategie – slimme mobiliteit heeft immers ook invloed op de uitstoot van CO₂, en nieuwe woningen moeten ook bereikbaar zijn - en brede welvaart in het algemeen. Omdat de plannen ook allemaal een ruimtelijke dimensie hebben, zullen we – ook in juli 2023 – ruimtelijke arrangementen moeten opleveren die aangeven hoe alle ontwikkelingen ook letterlijk een plaats kunnen krijgen. En ten slotte zullen we ook een maatschappelijke samenhang moeten realiseren: hoe betrekken we inwoners, instellin-

gen, bedrijven en belanghebbenden op een goede manier bij al die samenhangende vraagstukken? Het is nu al te voorzien dat de provinciale agenda voor de komende jaren sterk bepaald gaat worden door de inspanningen die we rond het totaal van de transitieopgaven te leveren hebben.

Het zal duidelijk zijn dat er in deze transitievraagstukken veel werk op ons – en op de andere overheden – afkomt. Juist omdat niet alleen een verantwoordelijkheid voor de inhoud, maar ook voor de samenhang bij ons ligt: tussen de landelijke vraagstukken onderling én de samenhang met onze andere taken, bijvoorbeeld rondom mobiliteit en cultuur.

Vanuit het Rijk zijn grote bedragen beschikbaar voor de uitvoering van de transitieopgaven rond landelijk gebied, wonen en de energietransitie. De uitdaging voor ons als provincie is om die opgaven te verbinden aan onze eigen regionale opgaven en vraagstukken. Dat geldt niet alleen in de planvorming, maar ook in de uitvoering. Op dit moment is nog niet aan te geven waar dat precies toe leidt of om wat voor soort projecten het dan gaat. Maar om ook in de uitvoering die verbinding te kunnen leggen, willen bij binnen de investeringsagenda voorsorteren op eigen projecten, die in samenhang met de uitvoering van de opgaven uit de landelijke transitie opgepakt worden. Daarom voegen we € 15 miljoen toe aan de reserve investeringsagenda.

In de voorjaarsnota hebben wij aangegeven dat het noodzakelijk is dat het Rijk ons ook in de gelegenheid stelt om onze rol in te vullen via een bijdrage aan capaciteit. Het Rijk erkent dat voor de rol die provincies spelen aanvullende uitvoeringskracht benodigd is. Voor de nieuwe taken, zoals het gebiedsprogramma Landelijk gebied en het provinciale meerjarenprogramma rond de energie-infrastructuur (PMIEK) heeft het Rijk aangegeven bereid te zijn tot vergoeding, hoewel de formele vertaling in circulaire tot nu toe nog niet heeft plaatsgevonden. Al met al zijn de signalen voor ons positief genoeg, om nu te investeren in aanvullende menskracht. De tijd tot oplevering van de eindproducten – juli 2023 – is immers kort. We onderscheiden daarbij drie categorieën, die we als volgt verwerken:

1. Voor de capaciteit die benodigd is voor NPLG en PMIEK, in totaal ca. 16 fte, gaan we ervan uit dat deze geheel gedekt kunnen worden uit te verwachten decentralisatie-uitkeringen vanuit het Rijk. Die hebben dan geen netto budgettaire effect voor de provincie. Wel vertalen we het risico dat die tegemoetkomingen alsnog niet komen in ons risicobeleid.
2. Voor bijvoorbeeld het nucleaire dossier geldt dat we de vraag om een tegemoetkoming nog gaan stellen. Voorlopig dekken we die kosten zelf (verder verwerkt in de uitvoeringsprogramma's). Wanneer het Rijk daar de verwachte toezeggingen doet, vertalen die zich dan in een financiële meevaller.
3. Ten slotte is er – naast de continuering van capaciteit, die we bij de uitvoeringsprogramma's verwerken – ook aanvullende capaciteit benodigd waarvoor geen of een zeer beperkte tegemoetkoming voorzien is. Dan gaat het bijvoorbeeld om ondersteuning (juridisch, procesondersteuning) en om capaciteit voor de Woondeal en ruimtelijke arrangementen, die feitelijk onder een provinciale kerntaak vallen. Daarvoor stellen we voor om uit de budgettaire ruimte de volgende bedragen beschikbaar te stellen:

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	2022	2023	2024	2025	2026
Aanvullende capaciteit voorbereiding landelijke transitie		-536	-494	-28	

2. Ontwikkelingen uitvoeringsprogramma's

2.1 Inleiding

In de voorjaarsnota zijn de grote lijnen van de begroting 2023 uiteengezet en de doelen die we daarmee willen bereiken. In deze najaarsnota beperken we ons tot enkele bijstellingen daarvan. In de inleiding is al geschetst dat, evenals in voorgaande jaren, de ruimte voor structurele ambities zeer beperkt is. Er zijn een aantal vrijwel onvermijdelijke uitgaven, maar zoals we al in de inleiding beschreven, zorgen we dat nieuwe of bestaande structurele ambities, die heroverwogen kunnen worden, doorlopen tot en met 2024. Voor de begroting 2025 zal door het volgende college een keuze gemaakt moeten worden welke ambities wel of niet verder doorgetrokken kunnen worden. Welke ruimte daarvoor is komt verder ook aan de orde in Hoofdstuk 4.

2.2 Ontwikkelingen in de uitvoeringsprogramma's

2.2.1 *Woonplaats: Zeeland (Uitvoeringsprogramma Fysieke leefomgeving)*

Het programma Woonplaats: Zeeland richt zich op de verbetering van het woon-, werk en leefklimaat. We richten ons onder andere op voldoende, duurzame, passende en betaalbare (huur)woningen en een goede bereikbaarheid. Positief is dat Zeeland in trek is als woonprovincie: sinds enkele jaren neemt de instroom vanuit andere delen van Nederland toe. Naast voldoende nieuwbouw blijft de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad een speerpunt: het verduurzamen van woningen is belangrijker dan ooit.

De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening neemt met de provincies de regie voor wonen en voor de ruimtelijke ordening ter hand. Gezamenlijk wordt toegewerkt naar een sluiten van een woondeal en het opstellen van ruimtelijke arrangementen in 2023.

In november 2022 zal de Eerste Kamer een besluit nemen over de vraag of de Omgevingswet al dan niet ingaat per 1 januari 2023. Het jaar 2023 wordt hoe dan ook een belangrijk jaar.

Ruimtelijke kwaliteit: Zeeuwse woonagenda en de woondeal

In het kader van de Nationale Bouw- en woonagenda is de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) met de provincies het traject gestart om te komen tot versnelde uitvoering van de belangrijke landelijke woonopgaven. Het kabinet streeft er naar dat op 1 januari 2023 met alle provincies een regionale woondeal gesloten is. In voorbereiding daarop is in oktober 2022 door alle provincies, namens de regio's, een woonbod gedaan, dat zich richt op nieuwbouw, betaalbaarheid en ouderenwoningen. In het Zeeuwse woonbod zijn de Zeeuwse ambities en randvoorwaarden kenbaar gemaakt. Voor Zeeland is naast voldoende nieuwbouw de transformatie van de bestaande voorraad een speerpunt waarover we afspraken met het Rijk willen maken. Het komend jaar staat in het teken van het gezamenlijk uitvoeren van de woondeal en de uitvoering daarvan via de Zeeuwse Woonagenda.

In de Nationale Woon- en bouwagenda worden uitvoeringsregelingen voorzien, zoals het Volkshuisvestingsfonds en de Woningbouwimpuls. We verwachten dat het Rijk cofinanciering van de regio/gemeenten zal vragen: die regelingen zijn in voorbereiding bij het ministerie. Openstelling

wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2023. De landelijke regelingen zijn nu nog niet goed op maat voor Zeeland; voor ons is dat een belangrijk punt in de afspraken in de Woondeal. Om de Zeeuwse aanvragen te ondersteunen en extra kracht bij te zetten stellen we per gemeente een stimuleringsbijdrage van € 200.000 beschikbaar. Daartoe nemen we € 2,6 miljoen op in de doorkijk van de investeringsagenda.

Voor 2023 en 2024 stelt het Rijk een tweede tranche van de Flexpool-regeling ter beschikking, die is bedoeld om de regionale overheden te ondersteunen via de inhuur van expertise bij de woonopgave. Voor Zeeland stelt het ministerie van BZK € 430.000 beschikbaar, op voorwaarde dat provincie en gemeenten samen dat zelfde bedrag aan cofinanciering leveren. Ons aandeel daarin is minimaal 50% van de regionale bijdrage, ofwel € 215.000. Wij stellen voor om dit in 2023 te onttrekken aan de budgettaire ruimte.

Na de vaststelling van de Woondeal gaan we voortvarend aan de slag met de uitvoering daarvan. Dat betekent een extra inspanning ten opzichte van het voorziene traject van de uitvoering van de Zeeuwse Woonagenda. Om voortvarend in 2023 van start te kunnen gaan, is het voorstel om € 125.000 euro in zowel 2023 als 2024 beschikbaar te stellen.

Tenslotte heeft de Minister voor VRO de programma's NOVEX en Mooi Nederland aan de Tweede Kamer gepresenteerd. De Minister ziet een belangrijke rol voor provincies bij de uitvoering en maakt met hen afspraken over de ruimtelijke inbedding van nationale belangen in de regio. Het Rijk wil daartoe in oktober 2023 ruimtelijke arrangementen afsluiten met elke provincie. Wij stellen € 100.000 in 2023 en € 125.000 in 2024 beschikbaar als procesgeld voor de ondersteuning en uitvoering daarvan.

2.2.2 Balans in landelijk gebied (Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied, Landbouw en Natuur)

De opgaven in het landelijk gebied zijn groot. Onze inzet om in samenhang zowel in te zetten op een volhoudbare Zeeuwse landbouw én het versterken van de biodiversiteit staat daarbij onverkort overeind. Gelijkijdig met een stevige inzet op natuurherstel en de aanpak stikstof zal perspectief moeten worden geboden aan de landbouw (zie ook hoofdstuk 1). In de Begroting 2023 wordt uitgewerkt wat dat betekent voor de aanpak van het Zeeuwse gebiedsprogramma stikstof en landelijk gebied.

Natuurbeheer

Investeren in verbetering, ontwikkeling en herstel van natuur heeft alleen goed effect als de basis op orde is. Wij stellen via het Subsiestelsel Natuur en Landschap terreinbeheerders en particulieren in staat een goed natuurbeheer te voeren. Hiervoor worden 6-jarige beheersubsidies verleend. Per 1-1-2023 en 1-1-2024 gaan er voor alle beheerders nieuwe 6-jarige subsidieperiodes in met nieuwe tarieven. De tarieven zijn conform de landelijke systematiek aangepast aan de hand van de actuele loon- en prijsontwikkelingen en stijgen aanzienlijk. Per 2023 en 2024 zullen de subsidies met gemiddeld 20% stijgen. Het nu beschikbare budget natuurbeheer is onvoldoende om deze stijging te dekken.

Onderdeel van dit budget is onder meer de mogelijkheid voor terreinbeheerders (dus niet voor Rijkswaterstaat of andere overheden) om met ingang van 2023 een toezichtsbijdrage aan te

vragen voor beheer en toezicht op buitendijkse natuurgebieden (schorren en slikken). Dat is gebaseerd op de aanbevelingen van de pilot 'toezicht in natuurgebieden'. De uitbreiding met het beheer van de buitendijkse natuurgebieden is met name van belang om het gewenste toezicht op kwetsbare buitendijkse natuur te realiseren.

Het voorstel is om het budget voor natuurbeheer te verhogen met de volgende bedragen:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Natuurbeheer		-286	-1.052	-1.116	-1.179

Afgelopen jaar is in het kader van het Programma Natuur de afspraak gemaakt het vergoedingspercentage van het natuurbeheer weer terug te brengen van 75% naar 84%. Via een brief aan ons college heeft de Minister van LNV toegezegd deze verhoging van de beheersvergoedingen van de Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer beschikbaar te stellen. Tot en met 2022 is die verhoging volledig via de Provinciefondscirculaire verwerkt. Vanaf 2023 is deze verhoging nog niet (volledig) opgenomen. Op basis van de schriftelijke toezegging van de Minister nemen wij deze structurele extra lasten en de te verwachten (decentralisatie) uitkering vanaf 2023 budgettair neutraal op.

Natuurontwikkeling

In het Natuurpact hebben wij ons verbonden aan het realiseren van nieuwe natuur met als einddatum 2027. Van de afgesproken opgave was er per 1-1-2022 nog 650 ha te realiseren. De financiering van deze opgave is een drietrap: een vast bedrag opgenomen in de lopende begroting, bijdragen vanuit de Reserve Natuur (die gevoed wordt door verkopen van oude Bureau Beheer Landbouw-gronden), en uitname uit de investeringsagenda. De druk om deze opgave te realiseren is groot. Samen met de Minister van LNV wordt ingezet op een landelijke versnelling. U bent al eerder geïnformeerd over de Zeeuwse aanpak van deze versnelling; we zijn daarmee goed op weg. Om de kansen (subsidieaanvragen en verwerving) in 2022 volledig te benutten is nu een uitname uit de investeringsagenda gewenst van € 2.060.000.

Tegemoetkoming faunaschade

BIJ12 voert namens de provincies de afhandeling van faunaschades uit, die worden veroorzaakt door bijvoorbeeld ganzen, edelherten en dassen. Grondgebruikers kunnen vergoedingen aanvragen op basis van het provinciale faunaschadebeleid. Omdat de werkelijk optredende schade afhankelijk is van bijvoorbeeld de gewasprijs en het aantal dieren dat schade veroorzaakt, is het een regeling met een open einde. De inschattingen voor 2022 en verder zijn op basis van de huidige inzichten (en de historische ontwikkeling van de kosten) geactualiseerd. Het voorstel is om het budget hiervoor te verhogen met de volgende bedragen:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Tegemoetkoming faunaschade	-540	-530	-530	-530	-530

Samenwerking Faunabeleid

Al eerder hebben wij u op de hoogte gesteld van de evaluatie van de samenwerking tussen de betrokken partijen in het faunabeleid. Inmiddels is wordt de laatste hand aan de concept-

rapportage gelegd. Deze komt echter net te laat om mee te nemen in deze Najaarsnota. Zodra de rapportage in ons college aan de orde is geweest zullen wij uw Staten nader informeren. Dat zal voor het einde van dit jaar aan de orde zijn.

2.2.3 Ondernemend Zeeland (Uitvoeringsprogramma Regionale Economie)

Wind in de zeilen

Na het niet doorgaan van de marinierskazerne in Vlissingen is met het Rijk een compensatiepakket overeengekomen, met als titel Wind in de Zeilen. Eind 2020 is begonnen met de uitvoeringsfase. Voor de eerste twee jaar is € 500.000 ter beschikking gesteld voor de coördinatie en verdere voorbereiding en uitvoering. Bestuurlijk is inmiddels afgesproken de governance rondom de uitvoering tot en met 2025 te verlengen en vast te leggen. Zo heeft het ministerie van BZK het contract van de landelijke uitvoeringsregisseur met twee jaar verlengd. Ten behoeve van de continuïteit van samenwerking en coördinatie is het van belang om tenminste de komende twee jaren hierop te blijven inzetten, hoewel de benodigde capaciteit wel teruggebracht kan worden.

Speciaal aandachtspunt binnen Wind in de Zeilen is het Delta Climate Centre. U bent op de hoogte van de vertraging die in dat dossier is opgetreden. We voorzien dat we in ieder geval nog een jaar als provincie extra inzet zullen moeten plegen.

Voor de overall begeleiding en de specifieke ondersteuning op het onderdeel Delta Climate Centre trekken we in totaal voor 2023 € 155.000 en 2024 € 65.000 uit.

In het pakket is ook afgesproken dat wij de grond, die nodig is voor het Justitieel Complex, om niet leveren aan het Rijk. In verband hiermee dient in 2023 een bedrag te worden afgeboekt van € 490.000.

Kernenergie

Het kabinet heeft in het regeerakkoord opgenomen dat de kerncentrale in Borssele langer open blijft en dat er in Nederland twee nieuwe centrales bijgebouwd gaan worden. Het is alleszins te verwachten dat de locatie Borssele nog dit jaar wordt aangemerkt als voorkeurslocatie voor nieuwbouw van 1 (of 2) kerncentrales. Op het moment dat de vragen over levensduurverlenging en nieuwbouw aan Zeeland gesteld worden, wat wij begin oktober verwachten, zullen wij, samen met de mede-aandeelhouders (als het gaat om levensduurverlenging) en met de mede-overheden (als het gaat om nieuwbouw) daar een antwoord op moeten geven. Zoals we ook in de voorjaarsnota hebben aangegeven is ons standpunt dat over beide zaken het gesprek gevoerd kan worden, maar dat die in ieder geval onderdeel moeten zijn van een totaalpakket, dat ook voor Zeeland en zijn inwoners en bedrijven aantrekkelijk is door maatschappelijke meerwaarde. De eigendomssituatie van de huidige kerncentrale zal ook onderdeel van dat gesprek moeten zijn. Het gesprek met het Rijk zal samen met de mede-overheden gevoerd moeten worden, in een stijl en traject die vergelijkbaar zijn met Wind in de zeilen. Om het antwoord op de vragen van het Rijk te kunnen geven is aan de Zeeuwse kant budget en organisatiekracht/capaciteit nodig. We maken hier in 2022 € 100.000 en in 2023 € 400.000 voor vrij, met de kantekening dat we aan het Rijk zullen vragen deze kosten (en die van de mede-overheden) te vergoeden.

Regiodeal brede welvaart

In juli heeft het Rijk aangegeven dat nieuwe regiodeals kunnen worden aangevraagd, waarin “brede welvaart” centraal staat. Doel is impact te maken op de kwaliteit van leven, wonen en werken voor inwoners en bedrijven. Samen met het Overleg Zeeuwse Overheden, de Economic Board Zeeland en de Cultural Board Zeeland hebben wij de mogelijkheden verkend. Wij werken nu aan een propositie voor een nieuwe Regio Deal voor het NOVEX-gebied North Sea Port District (Borsele, Terneuzen en Vlissingen). De thema's waarop we verschil willen maken zijn: 1. Versterken personenmobiliteit; 2. Aantrekkelijk leeflandschap: koppelingsgebieden (natuur), cultuur en binnensteden; 3. Versterking van het innovatie-ecosysteem. Begin 2023 wordt bekend of we een dergelijke regiodeal samen met BZK kunnen uitwerken. In de doorkijk van de investeringsagenda houden we rekening met een eventuele bijdrage die dit vanuit Zeeland kan vragen.

Themajaar Kracht van water

In de eerste helft van 2022 hebben we met onze partners gewerkt aan een aanpassing van de positionering van Zeeland. Positionering gaat niet over het voeren van campagnes of het uitdragen van slogans en logo's, maar over het laten weerklinken ervan in de activiteiten die in de regio gebeuren. Een themajaar “Kracht van water” kan worden gezien als een invulling van deze nieuwe positionering. We pakken dit samen met onze partners op, en integreren de kracht van water in onze uitingen en evenementen. Voor de uitvoering van dit themajaar reserveren we vanuit onze bestaande marketingbudgetten € 100.000.

Verwachte teruggave Stimulus

De MIT-zuid regeling, gericht op een innovatiestimulering die ten goede komt aan het MKB, wordt voor Zeeland in Zuidnederlands verband uitgevoerd door uitvoeringsbureau Stimulus. Wij dragen daar per jaar € 600.000 aan bij. De afgelopen jaren heeft Stimulus geld overgehouden, vanwege subsidies die niet geheel hoefden te worden uitbetaald. We verwachten daarom nog een teruggave. De precieze omvang zal later dit jaar duidelijk worden. Wanneer die nog dit jaar daadwerkelijk wordt ontvangen, verwerken we dit zo mogelijk in de slotwijziging van de begroting 2022.

2.2.4 Mobiliteit op maat (Uitvoeringsprogramma Regionale Bereikbaarheid)

Goed wonen, werken en leven in Zeeland vraagt om een optimale bereikbaarheid, voor personen en goederen. Optimale bereikbaarheid voor personen betekent niet per se méér mobiliteit. Een fysieke verplaatsing is immers niet altijd nodig, zo is in de corona-periode gebleken. Ook kan vanuit een ruimtelijk perspectief gezorgd worden voor slimme locatiekeuzes, waardoor lopen en fietsen vaker in aanmerking komen. Dat moet dan wel veilig kunnen gebeuren. Daarvoor is goede infrastructuur nodig. Zo is de planvorming voor de rondweg Oud-Vossemeer gaande. Daarnaast blijft de inzet op het juiste verkeersgedrag in ROVZ-verband noodzakelijk. Het verplaatsen van goederen blijft onverminderd noodzakelijk. Mede daarom houden we onze aandacht op milieuvriendelijke vervoerwijzen, zoals de binnenvaart. Zo mogelijk nog dit jaar informeren wij u over de voortgang en uitwerking van de voorstellen om urgente knelpunten op te lossen.

Regionale Mobiliteitsstrategie

Het vormgeven van een nieuwe OV-concessie in 2024, de mobiliteitscentrale en het flex-vervoer zijn belangrijke onderdelen van de realisatie van de Regionale Mobiliteitsstrategie. Doordat we een systeemverandering nastreven, waarbij steeds meer een verschuiving optreedt naar fijnmazige mobiliteit is het opbouwen van een nieuwe concessie complexer dan vooraf gedacht. Bovendien hebben we te maken met een moeilijk voorspelbare post-corona situatie. Dat betekent dat er meer specialistische kennis moet worden ingehuurd (juridisch en vervoerstechnisch). Ook zal er meer en uitgebreid gecommuniceerd moeten worden met de toekomstige reizigers: die staan centraal in de aanpak. In totaal stellen we hiervoor in 2022 een bedrag van € 200.000, in 2023 € 100.000 en 2024 € 50.000 beschikbaar.

Openbaar vervoer

Door de corona-pandemie heeft Connexxion te weinig inkomsten om de busconcessie uit te voeren. Om te voorkomen dat het OV wegvalt heeft het Rijk het OV als vitale functie benoemd en de afgelopen jaren beschikbaarheidsvergoedingen aan vervoerders uitgekeerd. Voor 2023 is de verwachting dat er nog gedeeltelijk Rijkssteun komt, maar dat de reizigersopbrengsten nog niet op het oude niveau zijn. Om voldoende reismogelijkheden te borgen, moet er een aanvullende exploitatiebijdrage komen, waarvan de hoogte afhankelijk is van aanvullende maatregelen die haalbaar zijn in 2023 en de nog resterende Rijkssteun. Hoewel nog met het Rijk onderhandeld wordt, voorzien wij dat voor 2023 een aanvullend bedrag van € 1,5 miljoen nodig zal zijn om grote terugval in het voorzieningenniveau te voorkomen. Wij stellen voor dat bedrag nu beschikbaar te stellen, met de kanttekening dat de definitieve hoogte nog niet exact bekend is. Voor 2024, het laatste jaar van de huidige concessie, valt de steun uit het Transitiefonds van het Rijk weg. Om de dienstregeling ook in 2024 op het huidige niveau te houden zal dat een aanzienlijk hoger bedrag vergen. Daar komen wij in de Voorjaarsnota 2023 op terug.

Regionale bereikbaarheid

De afgelopen anderhalf jaar is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor het verbeteren van de verkeersveiligheid en doorstroming op de Deltaweg N256 en is een basispakket aan maatregelen gepresenteerd. Dit onderzoek richtte zich op het gedeelte vanaf de A256 bij Goes tot aan de N255, de Oost-Westweg op Noord-Beveland. Uit het onderzoek is gebleken dat, met name op het aspect doorstroming, er breder moet worden gekeken dan alleen de Deltaweg. De functie van de hele Midden Zeeland Route (MZR), tussen Goes en het knooppunt met het Hellegatsplein (N59/A29) moet in de afweging worden betrokken. Dit vraagt om een verdere strategische bereikbaarheidsvisie op de MZR, die we samen met netwerkpartners (Rijk, waterschap en gemeenten langs deze route) ontwikkelen. Daarbij zullen ook relevante stakeholders worden betrokken. De visie gaat uit van een integrale benadering van het mobiliteitssysteem in het ruimtelijk-economisch perspectief van Zeeland. Hierbij dient de visie rekening te houden met relevante (actuele) beleidsthema's, zoals wonen, bedrijvigheid, landbouw, natuur, klimaat en energie. Voor het uitwerken van de visie stellen we in 2022 een bedrag van € 100.000 en in 2023 een bedrag van € 150.000 beschikbaar.

Verkeerstelpunten

In het nationaal dataportaal wegverkeer (NDW) werken overheden samen aan het verzamelen van verkeersgegevens, omdat de uitwisseling, betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid daarvan in belang toeneemt. Continuïteit en kwaliteit van data (en de gebruikte hard- en software) zijn van

belang om mee te bewegen met landelijke standaarden. Daarvoor is een inhaalslag nodig. Het uitbesteden van het beheer en onderhoud van onze verkeerspunten aan NDW is de beste optie om de datastroom toekomstbestendig te maken. Dit vraagt een extra investering van € 116.000 per jaar vanaf 2023.

Wegeninvesteringen

Wij blijven investeren in het vlot, veilig en betrouwbaar houden van het wegennetwerk. Deze zomer is er door het ministerie van I&W een nieuwe tranche in het kader van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) opengesteld. De provincie Zeeland heeft een subsidiebudget toegevoegd gekregen van € 348.000 (waarvoor 50% cofinanciering noodzakelijk is).

Voor de rehabilitatie van de Philipsdam inclusief rotonde is al eerder een krediet ter beschikking gesteld. Door de forse prijsstijgingen is een tekort ontstaan, dat kan worden gedekt via deze SPV subsidie van € 198.000. De oorspronkelijke dekking wordt daarmee ingezet als provinciale cofinanciering, zodat voor de Philipsdam geen aanvullende middelen benodigd zijn.

Wij zijn voornemens bermverharding langs de Tractaatweg aan te leggen, daarvoor is, naast inzet vanuit de SPV subsidie van € 150.000, aanvullend € 150.000 cofinanciering benodigd vanuit de investeringsagenda.

Prijsonwikkeling infrastructuur

De prijsstijgingen in de weg- en waterbouw zijn nog forsere dan eerder voorzien. Voor nieuwe projecten wordt dat in de ramingen en de bestekken verwerkt. Bij een aantal lopende projecten, waarvoor al een krediet is verstrekt, maar die nog niet zijn aanbesteed, dreigt een tekort. Op grond van een herberekening van de projecten is voor vijf projecten een aanvullend krediet nodig van in totaal € 870.000. De projecten die het betreft zijn de rotonde bij Ritthem, N290 bij Othene, N286 Poortvliet (landbouwroute), N659 rotonde Oesterdam en de N666 de rotonde bij de Baarlandsezandweg. Wij stellen voor deze kredieten op te hogen. Door een zelfde bedrag in 2023 te onttrekken aan de investeringsagenda en toe te voegen aan de dekkingsreserve wegen, kunnen de hogere afschrijvingslasten van de betreffende investeringskredieten gedekt worden.

2.2.5 Iedereen telt! (Uitvoeringsprogramma Cultuur, Erfgoed, Leefbaarheid en Sport)

Het cement van onze samenleving wordt gevormd door ontmoetingen en het samen komen: van jongeren tot ouderen, van sport en wandelen tot culturele activiteiten, van kerk tot dorps-huis. Juist dat 'samen komen' heeft in de afgelopen jaren sterk onder druk gestaan. Om dit extra te ondersteunen wordt voorgesteld om voor coronaherstel, museumbeleid en de stoomtrein Borsele-Goes een extra impuls beschikbaar te stellen.

Coronaherstel

In de voorjaarsnota 2022 hebben wij aangegeven dat de gesubsidieerde instellingen, die aantoonbare tekorten hebben opgelopen door coronamaatregelen in 2021, daarvoor gecompenseerd kunnen worden. Uit de jaarrekeningen van Film by the Sea, Zeeuws Museum, Het Zeeuws Orkest, Stoomtrein Goes-Borsele en het Maritiem MuZEEum is dit gebleken. Hiervoor wordt in totaal nog een bedrag van € 119.000 beschikbaar gesteld in 2023.

Daarnaast willen wij enkele aanvullende maatregelen treffen om de culturele sector te versterken c.q. te ondersteunen in herstel van de Coronaperiode. Dan gaat het om museumbeleid en een eenmalige bijdrage in de bouw van een accommodatie voor de Stoomtrein Goes-Borsele.

Museumbeleid

Musea hebben brede maatschappelijke waarde: intrinsiek voor cultuur (o.a. collecties en erfgoed), voor toerisme en recreatie, als ontmoetingsplaats en als leerplek. Via de Voorjaarsnota 2022 hebben wij de Zeeuwse themamusea een tijdelijke impuls gegeven om verder te professionaliseren en zo ook bij te dragen aan herstel van de coronaperiode. Dit was voor de helft van het budget dat door de musea gevraagd was. Op basis van de behandeling van de Voorjaarsnota in uw Staten stellen wij nu voor ook de andere helft beschikbaar te stellen. Ons huidige museumbeleid heeft een looptijd tot en met 2024. Wij stellen daarom voor om voor 2023 en 2024 in € 400.000 per jaar aanvullend beschikbaar te stellen. Het is de ontvangers bekend dat hieraan geen rechten voor de toekomst ontleend kunnen worden. Over het museumbeleid ná 2024 en de budgetten die daarbij worden ingezet zal op een later moment, na een evaluatie, een besluit genomen worden.

Stoomtrein Goes-Borsele (SGB)

Bij de behandeling van de voorjaarsnota 2022 heeft u ons verzocht te onderzoeken of een bijdrage aan het project “De Treinenfabriek” van SGB mogelijk is. Dat gaat om de verplaatsing van een constructiehal uit 1916 naar het terrein van SGB, waardoor historisch erfgoed in ere wordt hersteld, het gerestaureerde materieel (dat nu buiten staat) binnen kan worden gestald en SGB zich kan ontwikkelen tot volwaardig themapark en slechtweervoorziening. De totale begroting van dit plan bedraagt € 3,2 miljoen, waarvan SGB zelf bijna € 1,2 miljoen bijdraagt in materiaal en bouw. Tevens liggen er toezeggingen van fondsen voor een bedrag van ongeveer ca € 1,1 miljoen. Voor de resterende kosten wordt aan ons en aan de gemeente Goes ieder € 440.000 gevraagd. Gelet op deze specifieke context, het behoud van industrieel erfgoed en de impuls voor recreatie in Zeeland stellen wij voor een bedrag van maximaal € 440.000 beschikbaar te stellen in 2023, onder de voorwaarde dat ook alle andere financiers hun bijdrage daadwerkelijk beschikbaar stellen.

2.2.6 Energie op klimaat! (uitvoeringsprogramma energie en klimaat)

De energietransitie richt zich op het voorkomen van nog verdere klimaatverandering door het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. De beoogde doelen zijn in het landelijke coalitieakkoord aangescherpt: landelijk moet in 2030 nu zo mogelijk 60%, maar minimaal 55% minder CO₂ worden uitgestoten dan in 1990.

Verduurzaming van de industrie pakken we aan via het samenwerkingsplatform van de grote Zeeuwse industrie, Smart Delta Resources (SDR). Dit platform bestaat sinds 2014 en wordt georganiseerd voor en door de grote industriële bedrijven zelf. Samen met SDR hebben we in 2020 een Regioplan geschreven, waarvan de uitvoering inmiddels van start is gegaan. Conform landelijke afspraken met EZK is het Regioplan vertaald naar een Cluster Energiestrategie (CES). Dit jaar wordt de CES 2.0 vastgesteld. Langs die route, en via het PMIEK (zie par 1.1), dat ook binnen dit uitvoeringsprogramma wordt opgepakt, betrekken wij het Rijk actief bij het

verduurzamen van de Zeeuwse industrie en het aanleggen van de benodigde infrastructuur. Daarnaast vindt een update van de RES naar een RES 2.0 plaats.

Het Rijk wil zelf afspraken maken met de top 20 van grootste CO₂-uitstoters, waarvan er 3 in Zeeland gevestigd zijn (DOW, Yara en Zeeland Refinery), waarvan de uitkomsten eind 2022 worden verwacht. Op dit moment is nog niet duidelijk hoeveel dat bijdraagt aan de vermindering van de CO₂-uitstoot, en dus ook niet of de scherpere doelstellingen ook een aanscherping van de huidige RES vragen. Dit wordt eind 2022 duidelijk.

Gelet op deze ontwikkelingen willen wij de nu beschikbare capaciteit voor RES en CES, die tot nu toe uit de investeringsagenda gedekt is, continueren. Dit betreft € 377.000 per jaar in de periode 2024 t/m 2026.

Voor de grootste bedrijven ligt er een sterke relatie met de grote investeringen in energie-infrastructuur die het Rijk zal moeten doen: een 380kV-leiding naar Zeeuws-Vlaanderen, de aanlanding van Wind op Zee en een waterstofbackbone. Hoewel de investeringen in de hoofdenergie-infrastructuur door het Rijk gedaan worden, is wel te verwachten dat het Rijk een beroep op ons zal doen voor ondersteuning in processen en procedures en vraagt de afstemming met lokale en regionale projecten aandacht.

Eenzijds geven die investeringen een grote impuls aan de mogelijkheden om de Zeeuwse industrie te verduurzamen, maar tegelijkertijd hebben die investeringen ook forse ruimtelijke impact. Zeker in de gemeente Borsele komen erg veel ruimtelijke ontwikkelingen samen, die om een zorgvuldig proces en inpassing vragen, zeker wanneer er ook sprake is van nieuwbouw van een of meer kerncentrales (zie ook par 1.1).

Aandeelhouderschap Stedin

Al eerder hebben wij u mondeling geïnformeerd over de wens van Stedin, de netbeheerder van de energienetwerken in onder meer Zeeland, om de aandeelhoudersbasis meer in overeenstemming te brengen met het verzorgingsgebied. Dat heeft zowel een (geografische) afspiegelingscomponent als een financiële component: gezien de grote investeringen die Stedin zal moeten doen in de komende jaren is ook een versterking van het eigen vermogen nodig. Stedin heeft de provincies Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland, en de inliggende gemeenten, uitgenodigd aandeelhouder van de Stedin Groep te worden.

Wij trekken in dossier samen op met de beide andere provincies en de Zeeuwse gemeenten. Participatie lijkt te passen binnen de beleidsnota verbonden partijen, die door uw Staten is vastgesteld in 2021. Op dit moment onderzoeken wij – samen met de beide andere provincies - onder meer of deelname financieel verantwoord is, of er een verantwoorde businesscase is, en of deelname tot voldoende zeggenschap leidt om de eigen belangen daadwerkelijk te kunnen behartigen. Wij verwachten nog dit jaar een voorlopig standpunt in te nemen en u daarover te informeren.

2.3 Grote projecten

Over de inhoudelijke en financiële voortgang van de grote projecten wordt u via voortgangsrapportages geïnformeerd. In voor- en najaarsnota's beschrijven we die voortgang daarom niet uitgebreid.

Voor Waterdunen geldt dat de realisatiefase in het najaar van 2022, als de gronden worden overgedragen aan Het Zeeuws Landschap, wordt beëindigd. In de nazorgfase is de uitvoering van de aanpassingen aan de getijdenduiker, in opdracht van het Waterschap Scheldestromen, een belangrijk aandachtspunt. Voor het Natuurpakket Westerschelde geldt dat de uitvoering tot en met 2025 loopt. Het ministerie van LNV heeft in juli 2022 de meerjarenkostenraming goedgekeurd.

Na de besluitvorming in juli 2022 over de Zanddijk is een volgend belangrijk beslismoment voorzien in december 2022, over definitief ontwerp en kredietvoorstel. Daarna gaat dit groot project over naar de voorbereidingsfase.

Het groot project N290 Traverse Kapellebrug bevindt zich in de voorbereidingsfase. In deze fase wordt toegewerkt naar de aanbesteding van de reconstructie. In september 2022 is de eerste raming opgesteld. Daaruit blijkt dat, met name als gevolg van prijsstijgingen in de markt, de kosten voor de uitvoering van het werk fors zijn gestegen ten opzichte van de laatste raming uit begin 2019. Voorzien wordt dat ten minste een verhoging van het investeringskrediet van € 1,45 miljoen nodig zal zijn. Gezien de onzekerheid over verdere prijsstijgingen in de markt, doen wij een definitief voorstel voor aanpassing van het investeringskrediet medio 2023, voordat de aanbesteding voor het werk wordt gestart. In dit definitieve voorstel zal gekeken worden naar mogelijke kostenoptimalisaties. Vooralsnog nemen wij in de programmering van de investeringsagenda alleen de nu bekende verhoging van € 1,45 miljoen mee, met de kanttekening dat volgend jaar kan blijken blijkt dat een verdere verhoging noodzakelijk is.

Wij hebben al eerder aangegeven dat de sanering van het voormalig Thermphos terrein in 2021 succesvol is afgerond. In de voortgangsrapportage van medio 2021 is aangegeven dat een voorlopige financiële afrekening van het restant budget van de sanering al heeft plaatsgevonden. Het provinciale aandeel daarin was € 2,2 miljoen. Dit bedrag is verdisconteerd in de jaarrekening 2020. De definitieve afwikkeling van het project houdt verband met de verwerking van de laatste reststoffen. Inmiddels is bekend dat deze gecertificeerde stoffen hergebruikt worden in infrastructurele werken. De aanwezige voorziening in de jaarstukken van VCB voor mogelijke verwerking of afvoer van deze reststoffen valt dus vrij. Dit betekent dat er nog een batig saldo voor ons resteert van € 1 miljoen.

2.4 Recapitulatie financiële voorstellen

Budgettaire ruimte

De doorkijk op de uitvoeringsprogramma's leidt tot de onderstaande financiële voorstellen die dekking vragen uit de budgettaire ruimte:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Capaciteit landelijke transities		-536	-494	-28	
Woonplaats Zeeland		-440	-250		
Balans in landelijk gebied	-540	-816	-1.582	-1.646	-1.709
Ondernemend Zeeland	-100	-1.045	-65		
Mobiliteit op Maat	-300	-1.866	-166	-116	-116
Iedereen telt!		-959	-400		
Totaal	-940	-5.662	-2.957	-1.790	-1.825

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Grote projecten (Thermphos)	1.000				

Investeringsagenda

Verder hebben we in het voorgaande ook voorstellen gedaan om bestedingsgerede projecten te dekken uit de investeringsagenda. Samengevat geeft dat het volgende beeld:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Natuurontwikkeling (koppeling met progr. Balans in Landelijk gebied)					
Nieuwe natuur	-2.060				
Energietransitie (koppeling met progr. Energie & Klimaat)					
Provinciale inzet energietransitie			-377	-377	-377
Wegeninvesteringen (koppeling met progr. Mobiliteit op maat)					
Bermverhardingen N62		-150			
Prijsverhoging diverse infraprojecten		-870			
Totaal	-2.060	-1.020	-377	-377	-377

In hoofdstuk 4 geven we aan welke gevolgen deze onttrekkingen hebben voor de verdere opbouw van de investeringsagenda.

3. Overige ontwikkelingen

3.1 Instandhouding infrastructuur

Actualisatie meerjarenperspectief

Uitgangspunt voor beheer en onderhoud van onze infrastructuur zijn de principes van assetmanagement, namelijk risicomanagement en levensduurbenadering. De uitwerking van de beheerkaders ligt vast in de uitvoeringsstrategieën, die 10 jaar vooruit kijken. Groot onderhoud dat gebaseerd is op de uitvoeringsstrategieën wordt gedekt uit de onderhoudsreserve, het overige groot onderhoud wordt rechtstreeks uit de exploitatiebegroting gedekt.

In de voorjaarsnota 2022 hebben we de laatste inhoudelijke actualisatie voor de 10-jaars periode aan u voorgelegd.

In het kader van assetmanagement hebben we de onderhoudsbudgetten aangepast naar de huidige marktontwikkelingen. De indexering voor 2022 heeft doorwerking in de gehele planperiode. De sterke inflatie van dit moment leidt tot een substantiële prijsverhoging, namelijk voor de periode 2022 – 2031 een stijging van € 13,9 mln. Deze is als volgt opgebouwd:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026	2027 e.v
Klein onderhoud		-420	-535	-451	-456	-2.249
Groot onderhoud (reserve)		-2.300	-300	-1.500	-2.000	-3.250
Fast Ferry		-126	-40	-23	-55	-151
Totaal		-2.846	-875	-1.974	-2.511	-5.650

De extra middelen zijn noodzakelijk om op het huidige kwaliteitsniveau (volgens de normen van het CROW) te blijven. Wij zullen komend jaar bezien of er besparingen mogelijk zijn met het huidige kwaliteitsniveau, bijvoorbeeld door te werken met meerjarige en/of innovatieve contracten. In bijlage 1 van de najaarsnota is het meerjarige verloop van de reserve groot onderhoud opgenomen.

3.2 Uitvoering wettelijke milieutaken

Eén van de wettelijke taken van de Provincie is het verlenen van milieuvergunningen en het houden van toezicht op de naleving van milieuwetten op het gebied van onder andere lucht, bodem, geluid en water. Dat is vastgelegd in de WABO, de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht. De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland en de DCMR zijn op grond van wettelijke voorschriften belast met het uitvoeren van de milieu- en veiligheidstaken.

Inzet WABO inspecties

Sinds 2019 voert DCMR de toezichthoudende taken uit voor de BRZO-bedrijven (bedrijven die vallen onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen). De beschikbare uren voor regulier toezicht op naleving van de omgevingsvergunningen is te krap. Hierdoor kunnen jaarlijks slechts een beperkt aantal onderwerpen bij inspecties worden meegenomen. Weliswaar kan worden voldaan aan het wettelijk minimum wat betreft inspectiefrequentie, maar door het beperkt aantal beschikbare uren is de diepgang van inspecties beperkt. Het is nodig om de inzet uit te breiden

om te voorkomen dat we onder een minimaal acceptabel niveau van toezicht komen en om aandacht te kunnen besteden aan alle onderwerpen die wij belangrijk vinden in het kader van een schoon, gezond en veilig Zeeland.

De RUD voert de toezichthoudende taken uit voor een aantal bedrijven (bedrijven die vallen onder de Richtlijn Industriële Emissies), die qua complexiteit in de buurt komen van BRZO-bedrijven. Ook voor deze bedrijven zien we dat de beschikbare uren beperkt zijn, waardoor het aantal inspecties beperkt is. Voor deze bedrijven stellen we een procentueel vergelijkbare verhoging voor.

De verhoging van de inzet doen we in een groeimodel, waarbij vanaf 2023 in stappen aanvullende uren ter beschikking worden gesteld voor het toezicht door DCMR en de RUD.

We stellen voor om de volgende middelen ten laste van de budgettaire ruimte in de begroting beschikbaar te stellen:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Structurele versterking WABO Toezicht		-300	-500	-700	-875

3.3 Ontwikkelingen provinciefonds

3.3.1 Algemene uitkering

Ontwikkeling accres

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale Rijksuitgaven. Volgens de normeringssystematiek ("trap op, trap af") hebben wijzigingen in de Rijksuitgaven direct invloed op de ontwikkeling van de algemene uitkering en daarmee op de omvang van het fonds. De jaarlijkse toename of afname van het provinciefonds, voorvloeiend uit de normeringssystematiek, wordt het accres genoemd.

Het Rijk heeft in haar coalitieakkoord opgenomen dat zowel het gemeente- als provinciefonds vanaf 2026 niet langer via deze normeringssystematiek geïndexeerd worden. Daarmee vervalt de koppeling aan de rijksuitgaven. Het gereserveerde accres vanaf 2026 wordt wel bijgesteld als gevolg van de jaarlijkse loon- en prijsontwikkeling zoals deze door het Centraal Planbureau (CPB) wordt geraamd.

In [de septembercirculaire](#) is een nieuwe accresraming opgenomen voor de jaren 2023 en verder. In 2022 is sprake van een daling, in de overige jaren een stijging. Het Rijk werkt met gemeenten en provincies aan een nieuwe financieringssystematiek vanaf 2026. Tot nu toe was voorzien dat de uitkering in 2026 terug zou gaan naar het niveau van 2022. In de septembercirculaire is voor alle provincies in totaliteit € 100 miljoen incidentele middelen beschikbaar gesteld voor het jaar 2026, waarvan € 20 miljoen is toegevoegd aan het BTW compensatiefonds. Het aandeel van Zeeland daarin voor het accres in ongeveer € 3,5 miljoen. Dat betekent dat de stijging van het accres in 2026 voor € 3,5 miljoen toe te schrijven is

aan deze eenmalige ophoging. De terugval van het accres (naar het niveau van 2022) is daarmee in ieder geval uitgesteld tot 2027. De provincies blijven in IPO verband in gesprek met het Rijk om een structurele oplossing voor de terugval te krijgen.

Nieuw belastinggebied

De wettelijke mogelijkheden van een eigen provinciaal belastinggebied, als vervanger van de opcenten MRB in 2030 door de beoogde invoering van Betalen naar Gebruik, worden nog verder verkend. In het najaar worden hierover nieuwe rapportages van het Rijk en IPO verwacht. De noodzakelijke criteria voor een alternatief blijven voor provincies: toekomstbestendig, brede grondslag, voldoende opbrengstencapaciteit en stabiliteit. Aanvullende criteria achten we uitvoerbaarheid (beperken van perceptiekosten), herkenbaarheid, vergelijkbare verdeling van belastingcapaciteit tussen provincies en het beperken van economische verstoring of verhoging belastingdruk.

BTW compensatiefonds

Wanneer in het BTW-Compensatiefonds overschotten of tekorten optreden, worden deze verrekend in de algemene uitkering van het Provinciefonds (en het Gemeentefonds). In de septembercirculaire is een geactualiseerde raming opgenomen. Voor 2022 is de werkelijke ruimte onder het plafond € 1,0 miljoen hoger dan de eerder geraamde ruimte. De septembercirculaire toont ook voor de jaren daarna aanzienlijke stijgingen van BTW-Compensatiefonds, als ook een substantiële stijging van de ruimte onder het plafond ten opzichte van de voorgaande raming. Deze bedragen kunnen in latere circulaire's weer wijzigen. Het nu inrekenen van de gehele ruimte onder het plafond in de vrije ruimte van de meerjarenbegroting kan ertoe leiden dat bij latere circulaire's een substantiële neerwaartse bijstelling nodig is. Voorzichtigheidshalve hebben daarom 50% van de ruimte onder het plafond ingerekend als te verwachten inkomst in de meerjarenbegroting.

De ontwikkeling van de algemene uitkering ziet er dan per saldo meerjarig als volgt uit:

(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Ontwikkeling accres	-1.660	1.165	2.075	2.585	4.883
Ontwikkeling BTW compensatiefonds	1.000	-23	209	253	298
Ontwikkeling algemene uitkering	-660	1.142	2.284	2.838	5.181

Herijking verdeelmodel provinciefonds

In de tweede helft van oktober 2022 worden de uitkomsten verwacht van het concept verdeelmodel provinciefonds. Aansluitend zal er nog deze collegeperiode bestuurlijke besluitvorming plaatsvinden tussen de provincies over het nieuwe model. Beoogde ingangsdatum is het boekjaar 2024. Uit het model kunnen positieve en negatieve herverdeeleffecten tussen provincies voortkomen. Het nieuwe model maakt de totale omvang van het namelijk provinciefonds niet groter, maar geeft alleen een nieuwe verdeling tussen provincies. Op dit moment zijn er nog geen (financiële) uitkomsten bekend. Zodra hierover meer duidelijkheid is, zullen wij uw Staten hierover informeren.

3.3.2 Ontwikkelingen stelpost provinciefonds

Vanuit de stelpost provinciefonds worden de jaarlijkse indexering van de begroting en de gevolgen van CAO ontwikkelingen gedekt. Daarnaast dient de stelpost om fluctuaties in het accres op te vangen.

Indexering budgetten begroting 2023 en verder

In de voorjaarsnota 2022 is besloten om de materiele budgetten in de begroting 2023 en verder te indexeren met 1%. Tevens is rekening gehouden met de verwachte effecten van de CAO 2022 en 2023, die toen nog in voorbereiding was. Inmiddels is een akkoord bereikt. Wij verwerken de financiële effecten daarvan in de stelpost.

De werkelijke inflatie ligt nu fors boven het indexeringspercentage van 1%. In de voorjaarsnota hebben we bij verschillende onvermijdelijke uitgaven al rekening gehouden met de werkelijke inflatie. In deze najaarsnota doen wij aanvullende voorstellen, zoals met betrekking tot onderhoudsbudgetten infrastructuur, integrale kostensubsidies (zie hieronder), subsidies natuurbeheer en diverse infrastructurele projecten. Materieel ontstaat daarmee op een zeer groot deel van de begroting een meer reële index. Binnen de overige budgetten, waar geen noodzaak aanwezig is, accepteren we dat een lage index - bij volledige uitputting van het budget - tot materieel minder effecten zal leiden.

Aanvullende indexering gesubsidieerde instellingen begroting 2023

In de zomernota 2019 is het besluit genomen om een provinciale richtlijn voor indexeringen toe te passen op instellingen die een integrale kostensubsidie ontvangen. Deze provinciale richtlijn houdt in dat jaarlijks het indexeringspercentage voor het volgende jaar wordt bepaald aan de hand van de landelijke indexpercentages voor loon- en prijsstijgingen. Het percentage is voor 2/3 deel opgebouwd uit de 'prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers' en voor 1/3 deel op het 'prijs overheidsconsumptie, netto materieel (imoc)', zoals jaarlijks wordt gepubliceerd in de septembercircularis voorafgaand aan het betreffende begrotingsjaar. Voor 2023 betekent dat het definitieve indexeringspercentage 3,9% voor de integrale kostensubsidies bedraagt.

Gevolgen stelpost provinciefonds

Samen met de gevolgen van de meicircularis, waarover wij u in onze brief van 16 juni 2022 hebben geïnformeerd, leiden bovenstaande ontwikkelingen tot het volgende beeld voor de stelpost provinciefonds:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo stelpost provinciefonds na verwerking meicircularis	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Algemene uitkering (septembercircularis)	-660	1.142	2.284	2.838	5.181
Effect inrekenen CAO en indexatie begroting	-219	-1.830	-1.526	-1.332	-3.926
Aanvullende indexatie IKS instellingen		-152	-152	-152	-152
Subtotaal saldo stelpost provinciefonds	2.121	2.160	3.606	4.354	4.103
Vrijval ten gunste van / onttrekking uit budgettaire ruimte	-2.121	2.340	2.394	1.646	1.897
Stelpost wordt	0	4.500	6.000	6.000	6.000

In de financiële verordening is opgenomen dat een resterend saldo op de stelpost in het lopend jaar een bestemming krijgt. We stellen voor het saldo 2022 toe te voegen aan de budgettaire ruimte.

In de financiële verordening is verder opgenomen dat de omvang van de stelpost provinciefonds maximaal € 3 miljoen bedraagt. De hoge inflatie leidt er echter toe dat het CPB een terugval van de economische groei verwacht. Vanwege die vooruitzichten en de onzekerheden rond de inkomsten uit het Provinciefonds, vinden wij het verstandig extra buffers in te bouwen in de stelpost. Daarom stellen wij voor om – in afwijking van de financiële verordening - de stelpost in 2023 aan te vullen tot € 4,5 miljoen en in 2024 en verder tot € 6,0 miljoen.

3.4 2^e ronde budgetbewaking 2022

Om zicht te krijgen op de voortgang van de uitvoering en realisatie van de begroting is – als onderdeel van de reguliere planning & control cyclus – een tweede ronde budgetbewaking 2022 uitgevoerd.

De effecten, die uit deze ronde budgetbewaking komen, zijn onder te verdelen in:

- Budgettaire effecten
- Budgettair neutrale wijzigingen. Dit betreft toevoegingen en onttrekkingen aan bestemmingsreserves, die (meerjarig) budgettair geen effect hebben. Daarnaast kunnen het ook overhevelingen van budgetten tussen beleidsdoelstellingen betreffen.

In totaliteit leidt dit tot de volgende budgettaire effecten:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Budgettaire effecten 2 ^e ronde budgetbewaking	2.787	-78	-78	-4	-4

In bijlage 2 is een nadere uitsplitsing van de effecten uit de 2^e budgetronde opgenomen.

Voorgesteld besluit: De effecten uit de tweede ronde budgetbewaking verwerken in de meerjarenbegroting 2022 – 2026, waarbij de budgettaire effecten worden toegevoegd of onttrokken aan de budgettaire ruimte.

3.5 Ontwikkeling grondbank

In de nota Grondbeleid is met u afgesproken dat drie maal per jaar met u de voortgang met betrekking tot de grondbank en kavelruil wordt gedeeld. Voor de stand van zaken met betrekking tot de grondbank verwijzen wij naar bijlage 3. Uit deze bijlage blijkt dat de voorraad gronden en opstallen op dit moment een waarde van € 41,2 miljoen vertegenwoordigt.

Ontwikkelingen grondbeleid

In de vastgestelde Zeeuwse Omgevingsvisie staan de uitdagingen die op ons afkomen beschreven; de Zeeuwse ambities voor 2050 en de tussendoelen voor 2030. Om de opgaven, doelstellingen, ambities en wensen te realiseren, is een adequaat en degelijk grondbeleid nodig. De uitgangspunten van het nieuwe provinciaal grondbeleid zijn: vrijwillig en transparant. In dit beleid staan afspraken hoe we met ruimte en de grond in Zeeland omgaan. Wij kopen, verkopen en ruilen gronden om doelstellingen te realiseren. Het voorhanden hebben van ruilgrond, in samenhang met het instrument kavelruilen, is belangrijk om op vrijwillige wijze doelstellingen integraal te realiseren. Gelet op de omvang van de toekomstige opgave zijn we voornemens om de huidige Grondbank Zeeland te vergroten. Daarnaast gaan we het ontwikkelen van kennis op het gebied van vastgoed en samenwerking tussen overheden en grondeigenaren in Zeeland verder bevorderen.

Op 19 juli 2022 hebben wij u het Statenvoorstel van de Nota Grondbeleid 2022 aangeboden en voorgesteld om dit te bespreken in de vergadering van Provinciale Staten van 7 oktober 2022. In deze brief is aangegeven dat wij ons financiële voornemen om het krediet inclusief bijbehorende lasten op te hogen, mee zullen nemen in deze najaarsnota.

Ons voorstel is om te kiezen voor een variant waarin 100 ha grond per jaar wordt bijgekocht én waarin ruimte is om de NPW gronden over te nemen per 2025. Tot en met 2025 kan dit nog binnen het huidige krediet.

Per eind 2025 vraagt dit een verhoging van het krediet Grondbank met € 36 miljoen tot € 102 miljoen. Hiervan heeft € 30 miljoen betrekking op de overname van de NPW leenfaciliteit.

De netto kosten, die we voorstellen te dekken uit de budgettaire ruimte, zijn opgenomen in onderstaande tabel.

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Extra rentelasten agv financiering grondaankopen					-798	-993
Acties uit Nota Grondbeleid		-84	-196	-151	-146	-146
Personele kosten			-86	-86	-86	-86
Totaal		-84	-282	-237	-1.030	-1.225

Hierbij geldt dat de rentelasten berekend zijn op basis van de huidige rente. Als de marktrente wijzigt, kan dit - afhankelijk van de totale leningbehoefte van de provincie op dat moment - betekenen dat ook de rentelasten wijzigen. Als dit het geval is zullen wij dit via een begrotingswijziging aan u voorleggen.

3.6 Overige ontwikkelingen

3.6.1 Opcenten motorrijtuigenbelasting

In de Voorjaarsnota 2022 hebben wij voorgesteld om voor het jaar 2023 een indexering van 2,5% op de opcenten toe te passen en de structurele inkomsten als gevolg hiervan te verhogen met € 1,1 miljoen. Dit was nodig om de begroting structureel sluitend te houden. Inmiddels hebben wij in de meicirculaire extra middelen ontvangen. Wij stellen daarom voor om de indexering van de opcenten één jaar uit te stellen en pas vanaf 2024 in te laten gaan.

De Belastingdienst informeert ons periodiek over de te verwachten inkomsten uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Op basis van deze informatie liggen de verwachte inkomsten € 300.000 hoger dan de huidige raming. Daarom stellen wij voor om de geraamde inkomsten vanaf 2022 op te hogen met € 300.000.

Samengevat zien de financiële voorstellen er als volgt uit:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Indexering 2,5% opcenten uitstellen tot 2024		-1.100			
Bijstelling geraamde inkomsten MRB	300	300	300	300	300

3.6.2 IPO en BIJ12 Begroting 2023

De IPO en BIJ12 begroting 2023 ligt op dit moment voor in Provinciale Staten van de verschillende provincies, uiteindelijk gericht op de besluitvorming in de Algemene Vergadering van het IPO in oktober 2022.

De schaal van vraagstukken, de complexiteit én de gezamenlijke verantwoordelijk neemt toe. Interprovinciale samenwerking is onontbeerlijk, zowel inhoudelijk als vanuit de provinciale belangenbehartiging. Samenwerken leidt ertoe dat vraagstukken effectiever opgepakt kunnen worden en daardoor ook tot (financiële) schaalvoordelen. Dat vertaalt zich onder meer in samenwerking rond de uitkeringen in verband met faunaschade, die in hoofdstuk 2 beschreven zijn. De resterende algemene ontwikkelingen op de IPO-begroting, zoals werkgeverszaken en organisatiekosten, verwerken wij hier.

Vooruitlopend op de besluitvorming tot vaststelling van de begroting 2023 in de Algemene Vergadering van het IPO stellen wij voor om - in aanvulling op voorgestelde bedragen voor de IPO bijdragen aan de opgaven Balans in landelijk gebied, – hiervoor de volgende bedragen in de provinciale meerjarenbegroting beschikbaar te stellen uit de budgettaire ruimte en tevens hierin ook de effecten van de voorjaarsnota 2022 van het IPO te betrekken.

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Resterende onderwerpen IPO-BIJ12 begroting 2023	77	-329	-37	-54	-99

3.6.3 Nieuw contract accountant

Het huidige contract met onze accountant loopt tot en met boekjaar 2022. Voor de periode 2023 t/m 2026 heeft een nieuwe aanbesteding plaatsgevonden. Dat leidt, onder voorbehoud van goedkeuring door uw Staten, tot extra kosten van € 50.000 per jaar vanaf 2023.

3.6.4 Huisvesting Westerschelde Ferry

Het kantoorgebouw van de Westerschelde Ferry BV (WSF) voldoet niet aan de huidige eisen van de Arbo wetgeving. Het is nodig dat hier verbeteringen in doorgevoerd worden, zoals het plaatsen en inrichten van tijdelijke douche-, ontspannings- en kantoorruimte (units), alsmede het installeren van een lift en herinrichting van huidige kantoorruimte. Wij stellen voor per 2023 een eenmalig bedrag beschikbaar te stellen van € 190.000 voor die investeringen. Daarnaast investeert de WSF in de inrichting van het gebouw. Die kosten blijven voor rekening van de BV.

3.6.5 Versterking Eigen Vermogen Westerschelde Ferry

De Westerschelde Ferry wordt geconfronteerd met hogere kosten. Er was al een verlies over 2022 voorzien van € 500.000. Door hogere brandstof- en onderhoudskosten, en minder reizigers wordt nu een exploitatieverlies van € 1 miljoen over 2022 verwacht. Dat zou betekenen dat het Eigen Vermogen van de WSF BV, waar de provincie eigenaar van is, per eind 2022 negatief wordt. Dat zou gevolgen hebben voor de continuïteit van de Ferry.

Om dat te voorkomen stellen wij € 500.000 beschikbaar om het eigen vermogen van WSF te versterken. Financieel-technisch wordt dit verwerkt als een kapitaalstorting aan de BV, die wordt afgedekt door dit bedrag uit de budgettaire ruimte te onttrekken en toe te voegen aan de bestemmingsreserve Westerschelde Ferry.

3.6.6 Weerbaar Bestuur kleine gemeenten

Om de weerbaarheid van met name kleinere gemeenten tegen ondermijnende invloeden te vergroten, wordt aan alle provincies een eenmalige bijdrage van € 400.000 verstrekt. Wij ramen dit bedrag zowel in de baten als in de lasten.

4. Financieel perspectief

4.1 Vertrekpunt

Na verwerking van de financiële besluiten uit de Voorjaarsnota 2022 in de meerjarenbegroting resteerde slechts beperkte budgettaire ruimte in de jaren 2022 tot en met 2026.

In de periode tussen voor- en najaarsnota is deze ruimte sterk toegenomen, met name door positieve effecten vanuit de meicirculaire. In onze brief van 16 juni 2022 hebben wij uw Staten hierover geïnformeerd.

In dit hoofdstuk gaan we verder in op de gevolgen van de voorgestelde besluiten voor het financieel perspectief.

4.2 Ontwikkeling Investeringsagenda

In paragraaf 2.4. hebben we de onttrekkingen uit de investeringsagenda ten behoeve van de bestedingsgereede projecten beschreven.

Vanuit het Rijk zijn grote bedragen beschikbaar voor de uitvoering van de transitieopgaven rond landelijk gebied, wonen en de energietransitie. De uitdaging voor ons als provincie is om die opgaven te verbinden aan onze eigen regionale opgaven en vraagstukken. Dat geldt niet alleen in de planvorming, maar ook in de uitvoering. Op dit moment is nog niet aan te geven waar dat precies toe leidt of om wat voor soort projecten het dan gaat. Maar om ook in de uitvoering die verbinding te kunnen leggen, willen bij binnen de investeringsagenda voorsorteren op eigen projecten, die in samenhang met de uitvoering van de opgaven uit de landelijke transitie opgepakt worden. Hiervoor is € 15 miljoen geprogrammeerd in de investeringsagenda.

Daarnaast willen we voldoende middelen beschikbaar houden voor onze eigen projecten, bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur, economie en natuur. Daarom stellen wij voor om in totaal € 25 miljoen toe te voegen aan de reserve investeringsagenda.

Na verwerking van de voorstellen ontwikkelt de investeringsagenda zich als volgt:

(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal
Huidige stand investeringsagenda						48.816
Bestedingsgereed najaarsnota 2022	-2.060	-1.020	-377	-377	-377	-4.211
Dotatie	5.000		8.000	10.000	2.000	25.000
Resteert na keuzes najaarsnota						69.605
Verdere investeringsbehoefte	-	-7.775	-14.940	-26.812	-33.675	-83.202
Overprogrammering						-13.597

Na verwerking van deze voorstellen bedraagt de factor overprogrammering ongeveer 1,2.

De factor overprogrammering is lager dan in voorgaande jaren. Dit biedt voldoende perspectief om middelen te kunnen onttrekken zodra het betreffende project bestedingsgereed is.

4.3 Recapitulatie financieel meerjarenperspectief

Het vertrekpunt van het financieel perspectief is gebaseerd op de mutaties tot en met de 9^e begrotingswijziging 2022. Na verwerking van de financiële besluiten uit de najaarsnota ziet het verloop van de budgettaire ruimte er als volgt uit:

(x € 1.000)	Paragraaf	2022	2023	2024	2025	2026
Stand na 9^e begrotingswijziging 2022		6.414	11.113	17.205	18.448	12.917
Uitvoeringsprogramma's		-940	-5.662	-2.957	-1.790	-1.825
Grote projecten (Thermphos)		1.000				
Instandhouding infrastructuur			-2.846	-875	-1.974	-2.511
Versterking WABO Toezicht			-300	-500	-700	-875
Vrijval/dotatie stelpost provinciefonds		2.121	-2.340	-2.394	-1.646	-1.897
2 ^e ronde budgetbewaking		2.787	-78	-78	-4	-4
Dotatie investeringsagenda		-5.000		-8.000	-10.000	-2.000
Grondbeleid			-84	-282	-237	-1.030
Overige onderwerpen		-123	-1.369	213	196	151
Subtotaal na inrekenen voorstellen		6.259	-1.566	2.332	2.293	2.926

Er is een budgettair overschot in 2022, dat met name voortkomt uit begrotingsoverschotten en een positieve meicirculaire.

Om tot een sluitend meerjarenperspectief te komen waarin ook beperkte ruimte is om toekomstige structurele knelpunten en ambities te kunnen dekken, stellen we voor om een deel van het budgettaire overschot in 2022 via de algemene reserve toe te voegen aan de jaarschijf 2023. Op die wijze sluiten we de budgettaire ruimte af met een positief saldo van € 500.000 in 2023.

De budgettaire ruimte bedraagt in 2026 € 2,9 miljoen. Deze bestaat mede uit een incidenteel bedrag ad € 3,5 miljoen dat in de septembercircularis is toegekend voor dit boekjaar. Ook als we incidentele lasten in dit boekjaar, zoals de dotatie investeringsagenda, buiten beschouwing laten betekent dat de structurele ruimte beperkt is. Afhankelijk van besluitvorming in uw Staten over het toekennen van een uitvoeringskrediet van de Zanddijk, zal een substantieel deel van deze vrije structurele ruimte ingezet worden voor afschrijvingen van de Zanddijk.

Hoe de structurele ruimte zich vanaf begrotingsjaar 2027 zal ontwikkelen, is nog onduidelijk.

Dat hangt voornamelijk samen met de eerdergenoemde wijziging in de financieringsystematiek van provincies door het Rijk en de oplossingen die zij aandraagt om de terugval in de provinciefonds te repareren.

(x € 1.000)	Paragraaf	2022	2023	2024	2025	2026
Subtotaal na inrekenen voorstellen		6.259	-1.566	2.332	2.293	2.926
Overhevelen tussen de jaren		-2.066	2.066			
Toevoeging aan de algemene reserve		-4.193		-1.332	-1.293	
Budgettaire ruimte wordt		0	500	1.000	1.000	2.926

Voorgestelde besluiten: Het positieve saldo uit de budgettaire ruimte in 2022 voor ruim € 2,0 miljoen via de algemene reserve overhevelen naar begrotingsjaar 2023. Het restantsaldo 2022, 2024 en 2025 toevoegen aan de algemene reserve tot een budgettaire saldo van € 500.000 in 2023 en € 1.000.000 in 2024 en 2025 resteert.

4.4 Ontwikkeling algemene reserve en weerstandsratio

De voorgestelde toevoegingen aan de algemene reserve leiden het volgende verloop van de algemene reserve:

(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Beginstand	32.796	36.900	27.655	22.435	22.988
Reeds eerder besloten mutaties (t/m voorjaarsnota 2022)	-89	-9.245	-6.552	-740	
Dotatie vanuit budgettaire ruimte	4.193		1.332	1.293	
Eindstand	36.900	27.655	22.435	22.988	22.988

In de begroting 2023 is in de paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' opgenomen dat het benodigd weerstandsvermogen € 5,8 miljoen bedraagt. Afgezet tegen de stand van de algemene reserve betekent dat de ratio 'algemene reserve' 3,7 bedraagt waardoor deze ruimschoots voldoet aan het minimale niveau van 1,0. Daarmee biedt de algemene reserve ruimte om eventuele toekomstige incidentele knelpunten te kunnen opvangen.

In paragraaf 1.3 is aangegeven wij verwachten dat de capaciteit die benodigd is voor NPLG en PMIEK gedekt kan worden uit te verwachten uitkeringen van het Rijk. Het risico is aanwezig dat deze tegemoetkomingen alsnog niet, of niet geheel, komen. Het genoemde bedrag aan benodigd weerstandsvermogen uit de begroting is exclusief dit risico. Onze inschatting is dat de impact van dit extra risico op het benodigd weerstandsvermogen zeer beperkt is. Via de Risicoparagraaf krijgt u elk kwartaal actueel inzicht in de ontwikkeling van het provinciaal risicoprofiel.

Bijlagen

Bijlage 1: Verloop reserve instandhouding infrastructuur

(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Beginstand	4.561	1.476	507	589	611	631	707	629	588	289
Reeds geraamde toevoeging	7.921	9.258	7.759	7.966	12.818	6.639	6.663	5.924	7.915	7.703
Benodigde onttrekkingen op basis van bestaande uitvoeringsstrategieën	-11.006	-12.527	-7.977	-9.444	-14.798	-7.563	-7.491	-6.465	-8.714	-8.087
Aanvullend benodigde toevoeging (+) of vrijval (-)	-	2.300	300	1.500	2.000	1.000	750	500	500	500
Eindstand	1.476	507	589	611	631	707	629	588	289	405

Bijlage 2: Effecten 2^e ronde budgetbewaking 2022

Budgettaire effecten

X € 1.000	2022	2023	2024	2025	2026
010206 Stikstof					
Mutatie kleiner dan € 25.000.	22				
020103 Milieu: goed woon- en werkklimaat					
De resterende voorziening frictiekosten RUD kan vrijvallen op basis van geactualiseerde gegevens.	404				
De aanbesteding van het onderzoek naar de toekomstverkenning van de RUD heeft plaatsgevonden, de kosten hiervan zijn lager uitgevallen dan begroot.	41				
Op basis van verplichtingen en bestedingsplan valt een deel van het materieel budget RUD en provinciaal budget Milieu vrij in 2022.	108				
020201 Water en bodem met kwaliteit					
In 2023 wordt het budget voor herstel/versterking integraal beleid in lijn gebracht met de transitieopgaven en samenwerkingsambities met het waterschap.	250				
030101 Realisatie Natuurnetwerk					
Resultaat grondbank Zeeland. Winsten op grondtransacties (die niet geraamd mogen worden cf. BBV) en hogere pachtinkomsten dan geraamd.	400				
030102 Natuurbeheer en natuurbescherming					
Een deel van het budget kan vrijvallen, onder andere doordat het wolvenproject een langere voorbereidingstijd vraagt.	340				
Per saldo meer leges verwacht dan geraamd voor Natuurbeschermingswet en Flora- en Faunawet.	64				
030103 Natuurherstel					
De gebiedsprocessen Stikstof lopen nog. Daardoor worden er in 2022 geen bronmaatregelen uitgevoerd. Wel is er onderzoek gedaan naar mogelijke provinciale bronmaatregelen. Dat is input voor het gebiedsprogramma en zal in 2023 verder uitgewerkt worden.	190				
030106 Volhoudbare landbouw					
Er zijn deze periode minder aanvragen ingediend dan verwacht, zodat een deel van de middelen kan vrijvallen.	309				
040104 Campus Zeeland					
Enkele voorgenomen projecten zijn nog niet tot concrete subsidieverzoeken gekomen zijn dit jaar.	200				
050101 Doelmatig en doeltreffend beheer (water)wegen					
Mutatie kleiner dan € 25.000	17	17	17	17	17
060101 Toekomstbestendige culturele infrastructuur					
Er zijn enkele meevallers in o.a. tegemoetkoming frictiekosten en kosten externe advisering in het kader van herpositionering Planbureau en Zeeuwse Data Alliantie.	186				
060103 Kunsten					
Mutatie kleiner dan € 25.000	-11	-12	-12	-12	-12

X € 1.000	2022	2023	2024	2025	2026
060201 Evenementen					
Mutatie kleiner dan € 25.000	23				
060401 Leefbaarheid, brede welvaart, versterking zorginfrastructuur					
Als gevolg van corona zijn er in 2022 minder aanvragen binnengekomen op het gebied van Leefbaarheid en Samenleving.	168				
070105 Weerbaar bestuur					
Mutatie kleiner dan € 25.000	20				
900103 Dividend					
Het dividend voor de Waterschapsbank is niet geraamd over 2022. Het ontvangen bedrag wordt alsnog opgenomen in de raming.	30				
960104 Overige overhead					
Om de slagkracht van het leer- en verbetervermogen van de organisatie te vergroten is aanvullend budget nodig (inhuur kennis, begeleiding bij onderzoeken en onafhankelijke adviezen).		-74	-74		
Mutatie kleiner dan € 25.000	-11				
Overige effecten kleiner dan € 25.000	37	-9	-9	-9	-9
Totaal budgettair effect	2.787	-78	-78	-4	-4

Budgettaire neutrale effecten

D-code	Doelstelling	2022		2023		2024		2025		Toelichting
		Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	
010101	Waterdunen		-1.789		1.203		586			Werkzaamheden getijdenuiker naar 2023 en herschikking van diverse posten over de jaren binnen de projectraming van Waterdunen.
010104	Thermphos		1							Betreft mutatie kleiner dan € 25.000
020102	Kwaliteitskust: recreatie en vrije tijd	-297	297							Met de Stichting Fan van Zeeland zijn afspraken gemaakt voor de uitvoering van een eerste tranche aan Zeeuws brede projecten, te weten de afronding van de migratie van de objectendatabase, 'linking pin' Routebureau Zeeland en het vervolgproces toeristische marketingstrategie. De kosten worden gedekt uit het restantbudget van de voormalige VVV Zeeland dat bij de stichting in beheer is
020103	Milieu: goed woon- en werkklimaat		-20		20					Betreft mutatie kleiner dan € 25.000
		-222	222							Hogere leges en kosten dan oorspronkelijk geraamd.
		-3	4							Betreft mutatie kleiner dan € 25.000
		-50	50							Wij zullen € 50.000 ontvangen ter dekking van de organisatiekosten Vlaams Nederlandse Delta.
		-144	144							Wij verstrekken een subsidie van maximaal € 144.350,- in de kosten van de bodemsanering op de locatie Edisonweg Noord. We ontvangen hiervoor eenzelfde bedrag aan vergoeding via een SPUK van het Rijk.
020104	Law Delta		-400		400					Naast het provinciale deel in de kosten van het bestemmingsplan, juridische en financiële advisering zijn er in 2022 geen verdere kosten. Het resterend incidentele projectbudget voor proceskosten wordt overgeheveld naar 2023 en dan ingezet.
			-13		6		6			Betreft mutatie kleiner dan € 25.000
020201	Water, bodem en landgebied met kwal			-107	134	-107	134	-107	134	Samen met Waterschap Scheldestromen en Rijkswaterstaat Zee & Delta is er de afgelopen jaren nauw samen gewerkt voor het onderzoek naar vismigratie. Gezamenlijk is besloten dit onderzoek voort te zetten en te verbreden naar een breder vismigratie-onderzoek. Om dit onderzoek een meer structureel karakter te geven is gekozen voor een vijfjarig onderzoek dat door de partijen gezamenlijk wordt betaald
020301	Ruimtelijke kwaliteit: wonen		-1.000		1.000					De beslissingen op de aanvragen 2022 van de subsidieregeling Hergebruik Leegstaande Panden voor Wonen (HELP) 2022 worden eerst in 2023 genomen.
			-150		150					Voor de voorgenomen activiteiten Zeeuwse Woonagenda geldt dat er minder voortgang is geboekt op de voorgenomen activiteiten Kwalitatief Woononderzoek Zeeland en regionale woon zorgvisies. Beiden krijgen in de rest van 2022 extra aandacht om in het eerste kwartaal 2023 resultaten te kunnen boeken. Een bedrag van € 150.000 wordt daarvoor overgeheveld.
			-541		541					De beslissingen op de aanvragen van de subsidieregeling Provinciale Impuls Wonen 2022 worden eerst in 2023 genomen.
020303	Ruimt. kwal. versterken: Impuls bedrijventerreinen		-438		438					De beslissingen op de aanvragen 2022 van de Subsidieregeling Toekomstbestendige Bedrijventerreinen - Fysieke Maatregelen 2022 worden eerst in 2023 genomen.

D-code	Doelstelling	2022		2023		2024		2025		Toelichting
		Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	
			-862		862					De beslissingen op de aanvragen 2022 van de Subsidieregeling Toekomstbestendige Bedrijventerreinen - Fysieke Maatregelen 2022 worden eerst in 2023 genomen.
030101	Realisatie natuurnetwerk		-10							Betreft mutatie kleiner dan € 25.000
030102	Natuurbeheer en natuurbescherming	8.399	-8.399							De oorspronkelijke raming was gebaseerd op de aanvraag en omvang bevoorschotting van de SPUK. Inmiddels is er meer inzicht in de realisatie en planning van het Programma Natuur.
			-50		50					Deel van extra budget toegekend via NJN2020 overhevelen van 2022 naar 2023 i.v.m. ook dan verwachte extra kosten juridische ondersteuning.
			-87							Binnen de doelstelling natuurbeleving was het mogelijk om extra kansen te benutten. De extra kosten hiervoor zijn binnen het programma Balans in landelijk gebied verschoven uit de doelstelling natuurbeheer.
			-128		128					De uitvoering van projecten die bijdragen aan biodiversiteit en klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving hebben door de latere openstelling van Interreg vertraging opgelopen. Uit de gesprekken met bedrijven weten we dat er veel kansen zijn voor goede projecten. Daarom wordt voorgesteld om de middelen van 2022 over te hevelen naar 2023.
			-250		250					Vanaf 2023 zijn er voor het agrarisch natuurbeheer landelijk fors hogere tarieven vastgesteld. Afgesproken is dat de provincies in 2023 deze indexering in de begroting ramen en dat het Rijk zich gaat inspannen om deze indexering in latere jaren te gaan compenseren. Conform de voorschriften moet de provincie wel de volledige te verwachten lasten in 2023 ramen. Door de budgetschuif binnen de Europese middelen is er in 2022 incidenteel geld over en voorgesteld wordt om deze middelen over te hevelen naar 2023 als dekking voor de hogere tarieven.
030103	Natuurherstel				-27		-27		-27	Samen met Waterschap Scheldestromen en Rijkswaterstaat Zee & Delta is er de afgelopen jaren nauw samen gewerkt voor het onderzoek naar vismigratie. Gezamenlijk is besloten dit onderzoek voort te zetten en te verbreden naar een breder vismigratie-onderzoek. Om dit onderzoek een meer structureel karakter te geven is gekozen voor een vijfjarig onderzoek dat door de partijen gezamenlijk wordt betaald
030105	Natuurbeleving: verbreding en verbinding		-500		500					De bestuurlijke toezegging voor het realiseren van een uitkijkpost leidt in 2022 nog niet tot het kunnen nemen van lasten. De afstemming met andere stakeholders heeft langer geduurd dan voorzien. De voorziene onttrekking uit de reserve meerjarige projecten wordt daarom uitgesteld naar 2023.
			87							Binnen de doelstelling natuurbeleving was het mogelijk om extra kansen te benutten. De extra kosten hiervoor zijn binnen het programma Balans in landelijk gebied verschoven uit de doelstelling natuurbeheer
030106	Een volhoudbare landbouw		-2.145		2.145					Voor diverse openstellingen POP3 landelijk gebied zijn bestuurlijk de cofinancieringsmiddelen toegezegd. De beschikkingen worden, naar verwachting niet meer in 2022 afgegeven, maar in 2023. De lasten dienen dan, conform de voorschriften in dat jaar verantwoord te worden. Voorgesteld wordt de middelen daarom over te hevelen.

D-code	Doelstelling	2022		2023		2024		2025		Toelichting
		Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	
040103	Concurrentiepositie Zeeuwse ondernemers		-145		145					Budget overhevelen naar volgend jaar ten behoeve van projecten binnen de scope van de Digitale Agenda. Diverse projecten lopen door over de jaargrens heen, o.a. realisatie pilot Zeelandring, LORA projectplan t.b.v. sensor uitrol meetwaternet en Digital Twin Zeelandbrug.
040104	Campus Zeeland		-281		281					Er is één grote subsidieaanvraag Beta College in voorbereiding, die op zijn vroegst begin 2023 beschikt zal worden. Er wordt voorgesteld de beschikbare middelen daartoe over te hevelen naar 2023
040105	Innovatie-infrastructuur en -fondsen		-561		561					Vanuit het programma Zeeland in Stroomversnelling zijn voor de uitvoering van de openstellingen van de gelijknamige subsidieregelingen middelen in de begroting opgenomen. Niet alle subsidies zullen in 2022 beschikt worden, een deel ook in 2023. Daarom wordt voorgesteld budget over te hevelen naar 2023
			-414		414					idem
		-239	-71	-222	63	-200	256	-200	614	Het meerjarig budgettair neutraal ramen (hervreiden) van de baten en lasten voor de uitvoeringskosten van het Plattelandontwikkelingsprogramma 3 (POP3). De transitieperiode POP3+ kent een uifasering na 2022 voor wat betreft de kosten van de uitvoering/technische bijstand.
			-100		100					Overprogrammering LEADER (Zaaknummer GS besluit 117613) wordt op z'n vroegst aangesproken in 2023. Daarom het voorstel de daarvoor gereserveerde middelen over te hevelen naar 2023.
040106	Marketing en Imago	-38	38							Voor werkzaamheden m.b.t. een Routekaart Objectendatabase ontvangt PZ een bijdrage vanuit het Stimuleringsfonds Fan van Zeeland. De lasten en baten voor deze werkzaamheden worden hiermee geraamd in de provinciale begroting.
040107	Circulaire economie		80		-80					Het Plan Programmatische Aanpak kent een uitvoeringstermijn die ook in 2023 nog doorloopt. In 2023 zijn middelen geraamd, die we voor deze subsidieverlening in willen letten. De financiële verordening provincie Zeeland 2017 schrijft echter voor dat de last van een dergelijke subsidie volledig verantwoord dient te worden in het jaar waarin de subsidieontvanger start met de uitvoering van de activiteiten. In dit geval dus 2022. We stellen voor de volgende budgettair neutrale begrotingswijziging te vervaardigen, en daarmee een deel van de geraamde middelen uit 2023 over te hevelen naar 2022:
050101	Doelmatig en doeltreffend beheer (water)wegen	83	-83							De overdracht van materieel gladheidsbestrijding naar het Waterschap is met ongeveer een half jaar uitgesteld. De te ontvangen bijdrage van het Waterschap wordt lager dan geraamd maar daar staat tegenover dat onze bijdrage aan de samenwerkingsovereenkomst met hetzelfde bedrag verlaagd wordt.
			-8		-14		-14		-14	Betreft mutatie kleiner dan € 25.000
050105	Wegeninvesteringen		-100		100					De voorbereidende werkzaamheden voor de rondweg Oud-Vossemeer zullen in 2023 doorlopen, daarom stellen we een overheveling voor naar dat jaar.
050107	Uitvoering slimme mobiliteit	768	-768							Op basis van een nieuwe raming in welke jaarschijf diverse kosten in verband met Slimme Mobiliteit zullen vallen, stellen we een overheveling naar 2023 voor.
060101	Toekomstbestendige culturele infrastructuur		-621		621					Project Erfgoed Deal - Meester van der Heijdingroeve loopt. Kosten worden pas voorzien in 2023, vanwege lange levertijd op o.a. Zonnepanelen.

D-code	Doelstelling	2022		2023		2024		2025		Toelichting
		Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	
		-192	192							Vanuit de middelen in de SPUK Culturele voorzieningen 2 ^e tranche 2020 stellen we voor om in 2022 maximaal € 191.583,-- te onttrekken ten gunste van de doelstelling 060101 - Toekomstbestendige culturele infrastructuur, zodat vervolgens ten laste van diezelfde doelstelling de subsidies in het kader van de compensatie van coronaschade aan de betreffende instellingen beschikt kunnen worden.
060102	Cultureel erfgoed		-70							Voor het wegwerken van de achterstand op depotbeheer was een termijn van vier jaar voorzien en zijn middelen beschikbaar gesteld in de Voorjaarsnota 2022. Inmiddels zijn de eerste stappen gezet en wordt inzet gepleegd op de registratie van objecten. De uitvoeringstermijn schuift iets op (medio 2022 t/m medio 2026). Niet alle middelen zullen aangewend worden in 2022. Daarom het voorstel middelen over te hevelen naar einde termijn (2026).
070101	Sterk provinciaal bestuur	20	-20	20	-20	20	-20	20	-20	Betreft mutatie kleiner dan € 25.000
070104	Signalerend bestuur	30	-30	30	-30	30	-30	30	-30	Gemeenten, Waterschap en Provincie dragen samen de kosten van de gezamenlijke Zeeuwse lobby. Met deze budgettaire neutrale wijziging worden baten en lasten geactualiseerd en correct structureel geraamd in de provinciale begroting.
070105	Weerbaar bestuur		-360		360					De met de septembercirculaire ontvangen decentralisatieuitkering Weerbaarheid Bestuur van BZK wordt niet (meer) volledig besteed in 2022. In afstemming met de Zeeuwse gemeenten worden de middelen de komende jaren aangewend.
080101	Uitvoering klimaatadaptatie		-515		100		100		100	Het budget is eind 2021 door PS toegewezen voor uitvoering. 2022 is met name benut voor het continueren van de samenwerking (governance) en interne opzet van het programma. Hiermee is nog onvoldoende tijd geweest voor feitelijke uitvoering. Voorstel is om het onbenutte geld ad € 300.000 de komende jaren te benutten voor: uitbouwen subsidies zoals groene daken/scholen. Daarnaast is een bedrag ad € 216K via de meircirculaire ontvangen voor personeel. De verwachting is dat deze personeelsleden in 2023 zullen starten, zodat deze middelen overgeheveld worden naar 2023. De correcte doelstelling die hierbij hoort is 080103.
080103	Energietransitie		-385		140		135		110	De beschikbaar gestelde middelen SDR worden in 2022 niet volledig benut. Het restant wordt overgeheveld in gelijke delen naar 2023 tm 2025
					215					Zie toelichting bij 080101.
			55		-11		-11		-11	Vanwege een hogere toegekende subsidie aan impuls voor SDR in 2022 van € 55.000 wordt het budget voor toekomstige 5 jaren verlaagd met € 11.000 per jaar.
900103	Dividend	-46.000								Conform het voorstel winstverdeling 2021 ontvangen we dividend van PZEM, dat in lijn met de eerdere afspraken is toegevoegd aan de bestemmingsreserve GBE Aqua.
989009	Bestemmingsreserves-algemene dekingsmiddelen		46.000							
940101	Personeel		22		208		205		202	Ramen van de lasten implementatie Wet Open Overheid.
960101	Personeel		64		64		64		64	idem
960102	Huisvesting en facilitaire zaken		122		-122					Betreft het al in 2022 verbouwen en herinrichten van de provinciale gebouwen B, H en N binnen het Abdijcomplex in het kader van hybride werken.

D-code	Doelstelling	2022		2023		2024		2025		Toelichting
		Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	
960103	ICT				42		42		42	In 2022 is de ingebruikname van een nieuw servicemanagementsysteem (ISM) voorzien, dat (o.a.) het huidige MyPrequest vervangen. Hiervoor dient een investeringskrediet te worden ingesteld van € 210.000, die vanaf 2023 in vijf jaar wordt afgeschreven (t/m 2027) voor € 42.000 per jaar. Deze afschrijvingslasten kunnen gedekt worden uit de bestaande exploitatiebudgetten, waardoor het investeringskrediet budgettair neutraal ingesteld kan worden.
			8		14		14		14	Betreft mutatie kleiner dan € 25.000
									50	In 2024 is de ingebruikname van pakket/applicatie Microsoft 365 (MS365) voorzien, dat deels (de functionaliteiten van) andere pakketten/software vervangt. De implementatie staat gepland voor 2023 en 2024. Hiervoor dient een investeringskrediet te worden ingesteld van €250.000, die vanaf 2025 in vijf jaar wordt afgeschreven (t/m 2029) voor € 50.000 per jaar. Deze afschrijvingslasten kunnen gedekt worden uit bestaande exploitatiebudgetten, waardoor het investeringskrediet budgettair neutraal ingesteld kan worden.
			10		-42		-42		-92	In 2022 is de ingebruikname van een nieuw servicemanagementsysteem (ISM) voorzien, dat (o.a.) het huidige MyPrequest vervangen. Hiervoor dient een investeringskrediet te worden ingesteld van € 210.000, die vanaf 2023 in vijf jaar wordt afgeschreven (t/m 2027) voor € 42.000 per jaar. In 2024 is de ingebruikname van pakket/applicatie Microsoft 365 (MS365) voorzien, dat deels (de functionaliteiten van) andere pakketten/software vervangt. De implementatie staat gepland voor 2023 en 2024. Hiervoor dient een investeringskrediet te worden ingesteld van €250.000, die vanaf 2025 in vijf jaar wordt afgeschreven (t/m 2029) voor € 50.000 per jaar. Deze afschrijvingslasten kunnen gedekt worden uit de bestaande exploitatiebudgetten.
960104	Overige overhead		-50		50					Door een tekort aan begeleidende capaciteit bij de afdeling Control is er voor gekozen om twee projecten strategy deploment en het Three Lines project nog in 2022 uit te voeren. Naar verwachting zal in 2023 de afdeling Control weer goed bezet zijn. Het restant wordt overgeboekt naar 2023.
			-151		-207		-269		-266	Ramen van de lasten implementatie Wet Open Overheid
011016	Overige materiele vaste activa		210		-42		-42		-42	In 2022 is de ingebruikname van een nieuw servicemanagementsysteem (ISM) voorzien, dat (o.a.) het huidige MyPrequest vervangen. Hiervoor dient een investeringskrediet te worden ingesteld van € 210.000, die vanaf 2023 in vijf jaar wordt afgeschreven (t/m 2027) voor € 42.000 per jaar. Deze afschrijvingslasten kunnen gedekt worden uit bestaande exploitatiebudgetten, waardoor het investeringskrediet budgettair neutraal ingesteld kan worden.
					250				-50	In 2024 is de ingebruikname van pakket/applicatie Microsoft 365 (MS365) voorzien, dat deels (de functionaliteiten van) andere pakketten/software vervangt. De implementatie staat gepland voor 2023 en 2024. Hiervoor dient een investeringskrediet te worden ingesteld van € 250.000, die vanaf 2025 in vijf jaar wordt afgeschreven (t/m 2029) voor € 50.000 per jaar. Deze afschrijvingslasten kunnen gedekt worden uit de bestaande exploitatiebudgetten, waardoor het investeringskrediet budgettair neutraal ingesteld kan worden.

Bijlage 3: Ontwikkeling grondbank en kavelruil

Algemeen

In de nota grondbeleid 2016 is opgenomen dat er over vastgoed aan PS wordt gerapporteerd in de voorjaarsnota, najaarsnota en de jaarrekening. De huidige verantwoordingsperiode betreft de periode tot 1 september 2022.

Voortgang 2022

In de begroting 2022* is de volgende doelstelling afgesproken:

- Provinciale opgaven: O.a. verwerving 125 hectare voor natuur (NNZ, biodiversiteit), infrastructuur (Zanddijk, N290), (zoet)water, stikstof**
- 15 kavelruilen (inschatting)
- 400 hectare landbouwstructuurverbetering (inschatting)
- Saldo € 46.000 inkomsten tijdelijk beheer (verschil tussen uitgaven en (pacht)inkomsten)
- Faciliterende rol provincie in het stedelijk gebied (stedelijk verkavelen) versterken
- Definitief positioneren Kenniscentrum Grond en Eigendom
- Nota Grondbeleid 2022 afronden en voorleggen ter besluitvorming

* Paragraaf Grondbeleid – begroting 2022

** De te realiseren doelen, kavelruilen en landbouwstructuurverbetering zijn gemiddelden en een inschatting van een jaarlijks te bereiken resultaat. Deze gemiddelden gaan uit van de doelstellingen in de nota grondbeleid en nieuwe ontwikkelingen.

Als provincie kopen en verkopen we gronden. Voor o.a. infrastructuurprojecten en natuur. Dat doen we rechtstreeks op locatie. Maar we kopen ook ruilgrond aan. Deze ruilgrond zetten we via vrijwillige kavelruilen in om onze doelen te realiseren. Een van de belangrijke doelen die we via kavelruilen realiseren is landbouwstructuurverbetering. Hierbij worden percelen beter verkaveld, zodat ondernemers efficiënter kunnen werken. Vaak wordt ook een kortere afstand van de kavels tot de boerderij gerealiseerd. Dat leidt tot minder verkeersbewegingen, minder uitstoot en een grotere verkeersveiligheid. Gronden in onze grondbank worden jaarlijks verpacht zodat ze vrij blijven om te ruilen.

De grondmobiliteit is laag. Er is een grote vraag naar goede landbouwgrond en het aanbod ervan is zeer beperkt. Dit resulteert al jaren in een hoge grondprijs. Verwerven van strategische grond en grond op locatie is daardoor niet eenvoudig. Ondanks deze moeilijke grondmarkt, die het realiseren van onze doelen lastiger maakt, bereiken we goede resultaten en hebben we veel transacties in voorbereiding.

Tot 1 september zijn er 5 kavelruilen gepasseerd bij de notaris. Daarbij waren 22 partijen betrokken en is er 93 hectare van eigenaar gewisseld. Bij de notaris liggen nog eens 5 kavelruilen ter afronding met een totale oppervlakte van 82 hectare en 34 deelnemers. Er is de laatste jaren een trend waar te nemen in de omvang van de kavelruilen. Deze neemt af.

De ontwikkeling van de waarde van ons vastgoed is tot op heden positief. Vlucht van kapitaal in veilige beleggingen is nog steeds de dagelijkse werkelijkheid. De waarde van ons bezit is daarmee stabiel tot licht stijgend.

In de afgelopen periode hebben we ons bezit tegen het licht gehouden en percelen, die niet langer een bijdrage kunnen leveren aan onze doelstellingen, openbaar verkocht. De verkoopresultaten zijn zeer positief te noemen. Ze worden in het laatste kwartaal van dit jaar via de notaris verwerkt. De resultaten zullen in de jaarrekening aan u worden gepresenteerd. De waarde van onze gebouwen in de grondbank is door verkoop van 2 objecten afgenomen van € 1,2 miljoen begin dit jaar naar € 0,55 miljoen op dit moment.

In de onderstaande tabel is de realisatie over de periode 1 januari tot 1 september 2022 weergegeven, waarbij kan worden geconstateerd dat de omvang van de grondbank licht is afgenomen en dat er een positief resultaat (winst) is gerealiseerd:

(Bedragen x € 1 mln.)	Per 1 januari 2022	Tot en met Voorjaarsnota 2022		Tot en met Najaarsnota 2022	
		€	Hectares	€	Hectares
Stand aanwending krediet Grondbank Zeeland van max € 66 miljoen (gronden en opstallen)	€ 42,1	€ 41,5		€ 41,2	
Aantal hectares Grondbank, waarvan NPW Overige strategische gronden	1.169 316 853		1.163 316 847		316 848
Aantal hectares /€ verworven, waarvan NPW Grondbank Zeeland Overig		€ 0,3 € - € 0,1 € 0,2	4 0 1 3	€ 1,4 € - € 0,1 € 1,3	5 0 2 3
Aantal hectares / € verkocht, waarvan NPW Grondbank Zeeland Overig		€ 0,1 € 0,1 € 0,7 € -	7 0 7 0	€ 1,1 € 0 € 1,0 € 0,1	9 0 7 2
Aantal transacties met winst NPW Natuur overige strategische gronden cumulatieve winst			# percelen 1 0 0		# percelen 0 0 0
		€ 0,0	0	€ 0,3	6
Aantal transacties met verlies NPW Natuur overige strategische gronden cumulatief verlies			# percelen 0 0 0		# percelen 0 0 0
		€ 0,0	0	€ 0,0	0
Gerealiseerde hectares doelen Natuur* Infra** water*** overige, zoals..... ****			3 0 0 2		3 3 0 2
Gerealiseerde aantal kavelruilen met totaal aantal deelnemers met ha structuurverbetering			1 6 73		5 22 93

* Verwerving wordt gefaciliteerd door de grondbank en het kavelruilbureau. Meestal is een particuliere terreinbeheerder de verwervende partij.

** Waterdoelen worden voornamelijk door het waterschap verworven, waarbij de grondbank en het Kavelruilbureau faciliterend zijn.

*** Aankopen t.b.v. o.a. Zanddijk en Othene, meerdere zijn in voorbereiding

**** via een kavelruil heeft gemeente Hulst verworven dat ingezet gaat worden voor rondweg Vogelwaarde.

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland

Fotografie

Janne van Gilst (<https://beeldbank.zeeland.nl>)

Bezoekadres

Provinciehuis, Abdij 6
4331 BK Middelburg

Contact

provincie@zeeland.nl

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 4 oktober 2022

